

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PRÁVNICKÁ

Katedra občanského práva

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vypořádání společného jmění manželů po rozvodu

Michaela Gojdičová

Plzeň 2022

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2021/2022

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Michaela GOJDIČOVÁ**
Osobní číslo: **R17M0067P**
Studijní program: **M6805 Právo a právní věda**
Studijní obor: **Právo**
Téma práce: **Vypořádání společného jmění manželů po rozvodu**
Zadávací katedra: **Katedra občanského práva**

Zásady pro vypracování

1. Úvod
2. Vypořádání společného jmění manželů
3. Způsoby vypořádání společného jmění manželů
4. Srovnání se zahraniční právní úpravou
5. Závěr

Rozsah diplomové práce:

Rozsah grafických prací:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

viz příloha

Vedoucí diplomové práce:

JUDr. Kristýna Spurná

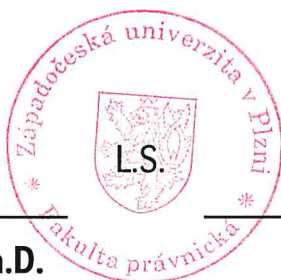
Katedra občanského práva

Datum zadání diplomové práce: **31. března 2021**

Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2022**

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
děkan

Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.
vedoucí katedry

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracovala samostatně a uvedla jsem veškerou literaturu a prameny, ze kterých jsem čerpala.

V Plzni dne 10. března 2022

Michaela Gojdičová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala JUDr. Kristýně Spurné za její odborné vedení a cenné rady a připomínky při utváření této práce.

Obsah

1 ÚVOD	1
2 VYPOŘÁDÁNÍ SPOLEČNÉHO JMĚNÍ MANŽELŮ	3
2.1. POJEM SPOLEČNÉ JMĚNÍ MANŽELŮ.....	3
2.1.1. VZNIK SPOLEČNÉHO JMĚNÍ MANŽELŮ	3
2.1.2. PŘEDMĚT SPOLEČNÉHO JMĚNÍ MANŽELŮ	4
2.1.3. MODIFIKACE SPOLEČNÉHO JMĚNÍ MANŽELŮ	7
2.1.3.1. Modifikace SJM uzavřením smlouvy	7
2.1.3.2. Modifikace SJM rozhodnutím soudu	8
2.1.3.3. Modifikace SJM a konkurs	8
2.2. ODKLONY ZE SPOLEČNÉHO JMĚNÍ MANŽELŮ	9
2.3. VYPOŘÁDÁNÍ SPOLEČNÉHO JMĚNÍ MANŽELŮ	11
2.3.1. ZÁNİK SJM	12
2.3.2. ZRUŠENÍ SJM.....	14
2.3.3. ZÚŽENÍ SJM.....	14
2.3.4. ZÁNİK SJM NA ZÁKLADĚ ZVLÁŠTNÍHO ZÁKONA.....	15
2.4. NEDOTKNUTELNOST PRÁV TŘETÍ OSOBY	16
3 ZPŮSOBY VYPOŘÁDÁNÍ SPOLEČNÉHO JMĚNÍ MANŽELŮ	18
3.1. DOHODA O VYPOŘÁDÁNÍ SJM	18
3.2. VYPOŘÁDÁNÍ SJM ROZHODNUTÍM SOUDU	19
3.2.1. STANOVENÍ HODNOTY PŘEDMĚTU VYPOŘÁDÁNÍ.....	23
3.2.2. ZÁSADY VYPOŘÁDÁNÍ SJM	25
a) podíly obou manželů na vypořádávaném jmění jsou stejné.....	25
b) každý z manželů nahradí to, co ze společného majetku bylo vynaloženo na jeho výhradní majetek	29
c) každý z manželů má právo žádat, aby mu bylo nahrazeno, co ze svého výhradního majetku vynaložil na společný majetek	30
d) přihlédne se k potřebám nezaopatřených dětí.....	33
e) + f) přihlédne se k tomu, jak se každý z manželů staral o rodinu, zejména jak pečoval o děti a o rodinnou domácnost a jak se každý z manželů zasloužil o nabytí a udržení majetkových hodnot náležejících do společného jmění.....	34
Odst. 2): Stanovení hodnoty vnosů a zápočtů.....	36
3.2.3. ZPŮSOBY ROZHODNUTÍ SOUDU	38
3.2.3.1. Příkladání konkrétní věci do výlučného vlastnictví jednoho z manželů	39
3.2.3.2. Příkladání věci do vlastnictví jednoho z manželů s finanční kompenzací pro druhého. 41	
3.2.3.3. Příkladání celého SJM do vlastnictví jednoho z manželů	42
3.2.3.4. Rozdělení věci.....	43
3.2.3.5. Příkladání věci do spoluvlastnictví obou manželů	43
3.2.3.6. Prodej věci a rozdělení výtěžku	44
3.2.4. VYPOŘÁDÁNÍ DLUHŮ	45
3.3. ZÁKONNÁ NEVYVRATITELNÁ DOMNĚNKA VYPOŘÁDÁNÍ SJM.....	46
a) hmotné věci movité jsou ve vlastnictví toho z bývalých manželů, který je pro potřebu svou, své rodiny nebo rodinné domácnosti výlučně jako vlastník užívá	47
b) ostatní hmotné věci movité a věci nemovité jsou v podílovém spoluvlastnictví obou; jejich podíly jsou stejné.....	48
c) ostatní majetková práva, pohledávky a dluhy náleží společně oběma; jejich podíly jsou stejné ..	49
3.4. VYPOŘÁDÁNÍ HYPOTEČNÍHO ÚVĚRU.....	51
3.5. OBDOBÍ MEZI ROZVODEM A VYPOŘÁDÁNÍM SJM	54
4 SROVNÁNÍ SE ZAHRANIČNÍ PRÁVNÍ ÚPRAVOU	56
4.1. SLOVENSKÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA – HISTORIE A SOUČASNOST.....	56
4.2. BEZPODÍLOVÉ SPOLUVLASTNICTVÍ MANŽELŮ.....	57
4.3. ZÁNİK A ZRUŠENÍ MANŽELSTVÍ.....	58
4.4. VYPOŘÁDÁNÍ BSM PO ROZVODU	59
5 ZÁVĚR	62
PŘÍLOHA	63
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	66
RESUMÉ	71

Seznam použitých zkratk

atd.	a tak dále
BSM	bezpodílové spoluvlastnictví manželů
id.	ideální
InsZ.	zákon č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon
např.	například
obč. zák.	zákon č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník (starý)
o.s.ř.	zákon č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád
o.z.	zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník (nový)
resp.	respektive
slov. o.z.	zákon č. 40/1964 Zb., Občiansky zákonník
SJM	společné jmění manželů
z.ř.s.	zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních
tj.	to jest
tzv.	takzvaně

1 Úvod

Tématem své diplomové práce jsem zvolila Vypořádání společného jmění manželů po rozvodu. Toto téma jsem si vybrala z důvodu jeho společenské významnosti: „Ačkoli je manželství charakterizováno slovem „trvalost“, rozvod je legitimním způsobem jeho ukončení.“¹ I když snoubenci zpravidla uzavírají sňatek za předpokladu, že k rozvodu jejich manželství nikdy nedojde, bohužel se v častých případech manželství rozpadne. V České republice sice v posledních letech rozvodovost stagnuje, až mírně klesá, v porovnání s ostatními státy Evropské unie jsme ale, co se týče počtu rozvodů na 1 000 obyvatel, stále na vysoké příčce.^{2,3}

Nabytím právní moci rozsudku o rozvodu zaniká SJM a je třeba ho vypořádat. Vypořádání SJM v zákonné úpravě spadá pod manželské majetkové právo, které je upraveno v § 708 až 742 o.z. Srovnáme-li aktuálně účinnou úpravu s tou předchozí, aktuální právní úprava se věnuje manželskému majetkovému právu ve 35 ustanoveních. V předchozí právní úpravě nebylo manželskému majetkovému právu věnováno tolik prostoru. Manželskému majetkovému právu se SJM věnoval obč. zák. v 11 ustanoveních (§ 143-151), a z toho pouze 3 ustanovení se týkala jeho vypořádání. Úpravě manželství se v ustanoveních § 1-29 věnoval také zákon o rodině, který byl zrušen při nabytí účinnosti o.z.

Cílem diplomové práce je, aby čtenář získal základní a ucelený přehled o institutu vypořádání SJM, se zaměřením na vypořádání SJM, které zaniklo v důsledku rozvodu manželství.

Diplomovou práci jsem se kromě úvodní a závěrečné části rozhodla členit na 3 hlavní kapitoly. V kapitole Vypořádání SJM se budu zabývat nejdříve obecně pojmem SJM, převážně podle platné právní úpravy, ale také z historického hlediska a jeho možnými modifikacemi nad rámec obecného zákonného režimu. Kapitulu doplním také o možné odklony ze SJM. Následovat bude obecný výklad k vypořádání SJM, na který navážu výkladem o vypořádání při zániku, zrušení a zúžení SJM. K vypořádání SJM se váže také ochrana práv třetích osob, která bude poslední podkapitolou této části práce.

¹ Králíčková, Z. *Rodinné právo v novém občanském zákoníku*. Právní rozhledy, 23-24/2013, str. 801

² Eurostat [online]: *EU crude divorce rate on the rise*. [cit. 2021-09-10]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-eurostat-news/-/DDN-20200710-1?inheritRedirect=true&redirect=/eurostat/en/news/whats-new>

³ Kurzy.cz [online]: *Vývoj obyvatelstva České republiky – 2020*. [cit. 2021-03-10]. Dostupné z: <https://www.kurzy.cz/tema/6937982.html>

V kapitole Způsoby vypořádání společného jmění manželů bude čtenář práce seznámen s vypořádáním SJM se zaměřením na vypořádání po rozvodu manželství, tedy s vypořádáním již zaniklého SJM. Detailněji se budu zabývat vypořádáním SJM rozhodnutím soudu a zmíním s ním související problematiku stanovení hodnoty předmětu vypořádání. Nebudou opomenuty ani zásady vypořádání, kterými je soud povinen se zákona řídit. Následovat bude podkapitola o vypořádání SJM uplatněním zákonné domněnky vypořádání, která se užije v případě, nedohodnou-li se manželé, ani o vypořádání nerozhodne soud. Jako zajímavé doplnění jsem se rozhodla o rozebrání hypotečního úvěru, který je jistě jeden z nejčastějších předmětů vypořádání. Na konci této kapitoly čtenářům přiblížím problematiku období mezi rozvodem, tedy zánikem SJM a jeho vypořádáním.

Konečně kapitola, která nese název Srovnání se zahraniční úpravou, bude věnována úpravě vypořádání SJM (BSM) na Slovensku. Slovenská republika tvořila s naší zemí jeden celek, má tedy společný jak kulturní, tak legislativní vývoj. Myslím, že bude zajímavou součástí diplomové práce nahlédnout do právní úpravy tohoto tématu právě v této zemi.

2 Vypořádání společného jmění manželů

2.1. Pojem společné jmění manželů

Před samotným tématem vypořádáním SJM po rozvodu je třeba nahlédnout na to, co vlastně pojem SJM představuje, co do masy SJM náleží, a jaké jsou možnosti jeho modifikace.

V minulosti právní řád pracoval s pojmy podílové spoluvlastnictví a bezpodílové spoluvlastnictví. V zákoně č. 40/1964 Sb., obč. zák., ve znění účinném do 31. července 1998, bylo bezpodílové spoluvlastnictví definováno právě jako to spoluvlastnictví k věci, které může vzniknout jen mezi manžely. Podstatným znakem bezpodílového spoluvlastnictví byla bezpodílovost spoluvlastnického poměru spoluvlastníků, tedy manželů, kterým věc náležela dohromady, bez určení podílů. Novela účinná od 1. srpna 1998 poté zavedla termín, který užíváme dodnes, tedy společné jmění manželů.⁴ Z bezpodílového vlastnictví manželů se stalo společné jmění manželů. Pokud bylo v jiném předpisu stanoveno bezpodílové spoluvlastnictví manželů, mělo se za to, že se nově jedná o společné jmění manželů. To ostatně platí i pro tuto diplomovou práci. Objeví-li se v následujícím textu pojem bezpodílové spoluvlastnictví manželů, zejména v citované judikatuře, jedná se o SJM.

„Společné jmění manželů je výrazem rovnosti a jednoty (nedělitelnosti) manželů v jejich manželském svazku, resp. jejich právního postavení vůči jmění, které nabyli podle zákona.“⁵

2.1.1. Vznik společného jmění manželů

Aby mohlo společné jmění manželů vzniknout, musí dojít k uzavření manželství. Z tohoto lze vyvodit, že pokud pár nežije v manželském svazku, nýbrž pouze jako druh a družka, společné jmění mezi nimi vzniknout nemůže.⁶

V České republice může manželský svazek vzniknout pouze mezi osobami opačného pohlaví. Na okraj si dovoluji uvést, že svazek mezi osobami stejného

⁴ § 136 odst. 2 o.z., ve znění zákona č. 91/1998 Sb.

⁵ Zuklínová, M., Psutka, J. *Spoluvlastnictví a společné jmění manželů: § 136-§ 151 občanského zákoníku. Podrobný komentář k jednotlivým ustanovením včetně vybrané judikatury a komentáře k právní úpravě této problematiky v novém občanském zákoníku (zákon č. 89/2012 Sb.)*. Praha: Linde Praha a.s., 2012. Str. 69. ISBN 978-80-86131-58-0.

⁶ Naopak společné soužití manželů není podmínkou existence SJM. (Psutka, J. *Společné jmění manželů*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. Str. 1. ISBN 978-80-7400-565-7.)

pohlaví (chcete-li homosexuální manželství či manželství gayů a leseb) česká legislativa nezná, a doposud jej nahrazuje institutem registrovaného partnerství. Registrovaní partneři ve svém svazku společné majetkové právo na způsob „společného jmění registrovaných partnerů“ nemají a jejich společný majetek, pokud si věc partneři pořídí společně, se řídí právní úpravou o spoluvlastnictví podle § 1115 a násl. o.z. Majetková práva si po rozvodu (zrušení partnerství rozhodnutím soudu) bývalí partneři vyřeší taktéž podle právní úpravy spoluvlastnictví. Registrované partnerství zaniká smrtí jednoho z partnerů, prohlášením jednoho partnera za mrtvého, nebo zrušením rozhodnutím soudu.⁷ V pozůstalostním řízení se dle zákonné dědické posloupnosti registrovaný partner staví na úroveň manžela – dědí tedy v první a v druhé třídě dědiců stejně jako manžel.⁸

Společné jmění manželům vznikne, a to buď v zákonném režimu, nebo pokud si tzv. předmanželskou smlouvou (viz dále v kapitole 2.1.3., o modifikacích SJM) ujednájí majetkový režim jinak, po svatbě téměř vždy. Podle § 276 InsZ. však nemůže nové SJM vzniknout po dobu trvání účinků prohlášení konkursu. Pokud manžel, který je dlužníkem, uzavře nové manželství, vznik SJM se odkládá, dokud účinky konkursu nezaniknou.

2.1.2. Předmět společného jmění manželů

V SJM neexistuje žádný spoluvlastnický podíl. Předmětem tohoto institutu je jmění, tedy všechno, co jej tvoří a je ocenitelné penězi, jinými slovy má majetkovou hodnotu, ať už je to aktivum (majetek kladné hodnoty), či pasivum (majetek záporné hodnoty).⁹ Majetek je dle § 495 o.z. souhrnem všeho, co osobě patří. Souhrn majetku a dluhů je pak jmění osoby. SJM tedy není jen vztah manželů k jejich majetku, ale také k jejich dluhům. Není vyloučeno, že SJM nebudou tvořit aktiva, ale jen pasiva, SJM bude stále existovat.¹⁰

⁷ § 14 zákona č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů

⁸ Svoboda, J. § 1640 [Šestá třída dědiců]. In: Fiala, R., Drápal, L. a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. Str. 388. ISBN 978-80-7400-570-1: „S ohledem na to, že ustanovení části první, třetí a čtvrté o manželství a o právech a povinnostech manželů platí obdobně pro registrované partnerství a práva a povinnosti partnerů (§ 3020), je i registrovaný partner dědicem, obdobně jako pozůstalý manžel, v první, nebo druhé třídě dědiců.“

⁹ Francová, M., Dvořáková Závodská, J. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018. Str. 56. ISBN 978-80-7598-120-2.

¹⁰ Pšutka, J. *Společné jmění manželů*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. Str. 1. ISBN 978-80-7400-565-7.

Každý z manželů je vlastníkem celé věci (nebo jen spoluvlastnického podílu k věci, spadajícího do SJM), která je součástí jmění, ne pouze její ideální poloviny, resp. nějakého ideálního podílu. To, co mají manželé ve společném jmění, užívají, berou z něj plody a užitky, udržují, nakládají s tím a hospodaří oba manželé, nebo dle dohody jen jeden z nich. Práva, povinnosti a závazky z právních jednání spojená se SJM náleží dle § 713 odst. 2 a 3 o.z. oběma manželům společně a nerozdílně. Manžel nesmí jednat bez souhlasu manžela druhého. Pokud tak učiní, může se podle § 714 odst. 2 o.z. druhý manžel dovolat neplatnosti takového jednání.

Zákon v § 709 o.z. a násl. stanoví, co je v režimu zákonném součástí SJM. Do SJM spadá majetek a závazky nabyté jedním z manželů nebo oběma manžely společně za trvání manželství. Do SJM nenáleží to, co „slouží osobní potřebě jednoho z manželů, nabyt darem, děděním nebo odkazem jen jeden z manželů, ledaže dárce při darování nebo zůstavitel v pořízení pro případ smrti projevil jiný úmysl, nabyt jeden z manželů jako náhradu nemajetkové újmy na svých přirozených právech, nabyt jeden z manželů právním jednáním vztahujícím se k jeho výlučnému vlastnictví, nabyt jeden z manželů náhradou za poškození, zničení nebo ztrátu svého výhradního majetku.“ Součástí společného jmění je naopak zisk z toho, co náleží výhradně jednomu z manželů (např. výtěžek z pronájmu).

Dále do SJM také náleží podíl manžela v obchodní společnosti nebo družstvu, pokud se manžel stal v době trvání manželství společníkem obchodní společnosti nebo členem družstva (pokud tento podíl nespadá do režimu zakládající výlučné vlastnictví manžela). Nabytí podílu nicméně nezakládá účast druhého manžela na této společnosti nebo družstvu – s výjimkou bytových družstev. Pokud má být součástí společného jmění použita k podnikání či k nabytí podílu v obchodní společnosti nebo družstvu jednoho z manželů; anebo je důsledkem nabytí podílu ručení za dluhy společnosti nebo družstva a majetková hodnota toho, co má být použito, přesahuje míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů, vyžaduje se při prvním takovém použití souhlas druhého manžela. Pokud byl druhý manžel opomenut, může se dovolat neplatnosti takového jednání (viz dále kapitolu 2.2. věnovanou odklonům ze SJM).

Co se týče výdělků manžela a dalších hodnot nabytých z pracovní a výdělečné činnosti, ty se stávají součástí SJM v okamžiku, kdy manžel, který se o jejich získání přičinil, nabyt možnost s nimi nakládat. Pohledávky, které vzniknou

z výhradního majetku jen jednoho z manželů, a které se mají stát součástí společného jmění, se součástí společného jmění stanou dnem splatnosti.

Součástí SJM nejsou dluhy, které se týkají majetku, který náleží výhradně jednomu z manželů, v rozsahu, který přesahuje zisk z tohoto majetku, nebo je převzal jen jeden z manželů bez souhlasu druhého, aniž se přitom jednalo o obstarávání každodenních nebo běžných potřeb rodiny.

Pokud není jasné, zda jistá věc patří do SJM, platí zásada „v pochybnostech ve prospěch společného jmění“.¹¹ Dle Krajského soudu v Hradci Králové „*Obecně platí a soudní praxe jednotně vychází z toho, že věc, která byla pořízena za trvání bezpodílového spoluvlastnictví z prostředků patřících výlučně jednomu z manželů (z peněz, které měl již v době před uzavřením manželství nebo které sám získal darováním), se nestává předmětem BS, ale je ve výlučném vlastnictví toho, kdo ji takto pořídil. Tak je tomu v běžných případech koupě věci jedním z manželů z jeho výlučných zdrojů, resp. prostředků, kdy ji od prodávajícího kupuje sám (svým jménem) pro sebe a kdy se druhý z manželů na takové koupu nijak nepodílí.*“¹² Tato zásada je vyvratitelnou právní domněnkou, je tedy připuštěn důkaz opaku.¹³

Rozdílným případem by bylo, kdyby oba manželé projevíli vůli nabýt kupovanou věc společně, i když byla zaplacená z výlučných prostředků jen jednoho z manželů: „*Jestliže kupní cena zakoupené věci byla zcela zaplacená z výlučných prostředků jednoho z manželů, avšak kupujícími byli oba manželé a oba při uzavření kupní smlouvy projevíli vůli nabýt kupovanou věc do bezpodílového spoluvlastnictví, pak se tato věc stala předmětem jejich bezpodílového spoluvlastnictví.*“¹⁴

Nesprávný zápis v katastru nemovitostí může trvat i po zániku SJM: „*Je-li v katastru nemovitostí jako vlastník nemovitosti evidován jen jeden z bývalých manželů a druhý tvrdí, že věc je předmětem zaniklého, avšak dosud nevypořádaného společného jmění manželů, může se domáhat určení, že nemovitost*

¹¹ Francová, M., Dvořáková Závodská, J. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018. Str. 56. ISBN 978-80-7598-120-2.

¹² Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích ze dne 17. září 2020, sp. zn. 23 Co 133/2020

¹³ Zuklínová, M., Psutka, J. *Spoluvlastnictví a společné jmění manželů: § 136-§ 151 občanského zákoníku. Podrobný komentář k jednotlivým ustanovením včetně vybrané judikatury a komentáře k právní úpravě této problematiky v novém občanském zákoníku (zákon č. 89/2012 Sb.)*. Praha: Linde Praha a.s., 2012. Str. 101. ISBN 978-80-86131-58-0.

¹⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. dubna 2000, sp. zn. 22 Cdo 1658/98

je v zaniklém a doposud nevypořádaném společném jmění manželů.“¹⁵ – Po uplynutí zákonné domněnky o vypořádání SJM lze podat žalobu na určení, že mají manželé věc ve spoluvlastnictví.

2.1.3. Modifikace společného jmění manželů

2.1.3.1. Modifikace SJM uzavřením smlouvy

Manželům, resp. snoubencům již před vstupem do manželství, zákon (v ustanoveních § 716 až 728 o.z.) umožňuje ujednat si majetkový režim, který je odlišný od zákonného režimu. Smlouvy musí být sepsány notářským zápisem.

Pokud to zákon výslovně nezakazuje, mohou si manželé ujednat jakýkoli rozsah, obsah a dobu vzniku režimu jmění. Co se ale týče obvyklého vybavení rodinné domácnosti, smlouvou jej nelze vyloučit ani změnit.¹⁶ Pokud jeden z manželů trvale opustil domácnost a odmítá se vrátit, jde o výjimku, kterou lze obvyklé vybavení ze SJM vyjmout.

Smlouva o manželském majetkovém režimu nesmí svými důsledky vyloučit schopnost manžela zabezpečovat rodinu (jde zejména o ochranu hospodářsky slabšího manžela¹⁷) a nesmí svým obsahem nebo účelem dotknout práv třetí osoby, pokud s tím nesouhlasí (jinak nemá vůči ní právní účinky). Manželé si nesmí smluvit režim, který by způsobil zpětný účinek. Pokud tak učiní, nebude se k takové dohodě přihlížet.

Režim oddělených jmění dovoluje manželovi nakládat se svým majetkem bez souhlasu druhého manžela. Pokud manželé mají smluvený režim oddělených jmění a společně podnikají, či podniká jen jeden z manželů za pomoci manžela druhého, manželé si příjmy z podnikání rozdělí tak, jak si písemně ujednali. Pokud se nijak neujednali, rozdělí si příjmy z podnikání rovným dílem.

Mezi smluvené režimy patří režim oddělených jmění, režim rozšíření nebo zúžení rozsahu společného jmění v zákonném režimu a režim vyhrazující vznik společného jmění ke dni zániku manželství. Manželé si mohou rovněž uspořádat majetkové poměry pro případ zániku manželství.

¹⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. září 2017, sp. zn. 22 Cdo 3245/2017

¹⁶ Srov. § 698 odst. 1 o.z.: „Obvyklé vybavení rodinné domácnosti tvoří soubor movitých věcí, které slouží běžně nezbytným životním potřebám rodiny a jejích členů; přitom není rozhodné, zda jednotlivé věci náleží oběma manželům nebo jen jednomu z nich.“

¹⁷ Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L. a kol. Rodinné právo. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. Str. 72. ISBN 978-80-7400-644-9.

Snoubenci mohou modifikující smlouvu uzavřít ještě před sňatkem. Taková smlouva je v praxi jednoduše označována jako předmanželská. Zákon nestanovuje dobu, v jakém předstihu mají snoubenci možnost takovou smlouvu uzavřít. Nestanovuje ani lhůtu, do které by měli snoubenci uzavřít manželský svazek poté, co smlouvu uzavřeli. Snoubenci tedy mohou takovou smlouvu uzavřít i několik let před sňatkem.¹⁸ Smlouva snoubenců o manželském majetkovém režimu nabývá dle § 720 o.z. účinnosti uzavřením manželství. To platí i v případě, že se smlouva týká již existující věci zapsané do veřejného seznamu – změnu v něm pak lze provést až po uzavření manželství. Její závaznost však mezi snoubenci platí již od jejího uzavření minimálně co do ustanovení §1759 o.z., tedy, že ji nelze jednostranně zrušit či změnit.

2.1.3.2. Modifikace SJM rozhodnutím soudu

Pokud existuje závažný důvod, na návrh manžela soud SJM podle § 724 o.z. a násl. zruší nebo zúží jeho stávající rozsah. Mezi závažné důvody patří podle § 724 odst. 2 o.z. situace, kdy „manželův věřitel požaduje zajištění své pohledávky v rozsahu přesahujícím hodnotu toho, co náleží výhradně tomuto manžel, že manžela lze považovat za marnotratného, jakož i to, že manžel soustavně nebo opakovaně podstupuje nepřiměřená rizika. Jako závažný důvod může být shledáno také to, že manžel začal podnikat nebo že se stal neomezeně ručícím společníkem právnické osoby.“ Po pominutí důvodů zrušení může soud SJM podle § 726 odst. 1 o.z. znovu obnovit. Co se týče ustanovení upravující obvyklé vybavení rodinné domácnosti, rozhodnutím soudu nesmí být vyloučeno či změněno.

2.1.3.3. Modifikace SJM a konkurs

Smlouvy upravující SJM mezi manžely, když alespoň na majetek jednoho z nich byl prohlášen konkurs, se dnem prohlášení konkursu stanou neplatnými. V § 269 odst. 1 InsZ. nalezneme taxativní výčet těchto smluv. Jde o: smlouvy o zúžení rozsahu společného jmění manželů, smlouvy o rozšíření rozsahu společného jmění manželů, jestliže se na jejich základě stal součástí společného jmění manželů majetek do té doby náležející jen dlužníku, smlouvy o rozšíření rozsahu společného

¹⁸ Psutka, J., Kyselovská, T. § 716 [Smluvený režim společného jmění manželů]. In: Králíčková, Z., Hrušáková, M., Westphalová, L. a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. Str. 195 – 202. ISBN 978-80-7400-795-8.

jmění manželů, jestliže se na jejich základě staly součástí společného jmění manželů závazky náležející do té doby jen manželovi dlužníka a dohody o vypořádání společného jmění manželů včetně soudem schváleného smíru.

2.2. Odklony ze společného jmění manželů

Výběr peněz z účtu či luxusní dovolená, obojí bez souhlasu druhého manžela – to jsou případy, kdy se jeden z (bývalých)¹⁹ manželů domnívá, že druhého ošidí tím, že použije peníze, které spadají do SJM, pro vlastní potřebu. Dotčený manžel je v takovýchto situacích chráněn ustanovením zákona o správě společného jmění v zákonném režimu (§ 714 o.z.) – v záležitostech týkajících se společného jmění, které nelze považovat za běžné, musí jednat manžel se souhlasem druhého, pokud nejednají společně. Postačí, když souhlas manžela k samostatnému jednání bude konkludentní (tj. např. mlčky) či dodatečně.²⁰ Pokud manžel jedná bez souhlasu druhého manžela v případě, kdy je souhlas vyžadován, je jednání platné, dokud se druhý manžel neplatnosti tohoto jednání nedovolá. Nebude-li námitka relativní neplatnosti vznesena, zůstává jednání manžela v platnosti a vyvolá zamýšlené následky.²¹

Při sporu o neplatnost právního jednání manžela bez souhlasu manžela druhého tíží podle rozsudku Nejvyššího soudu manžele důkazní břemeno: *„... manžela, který finanční prostředky z účtu u peněžního ústavu vybere, tíží povinnost tvrzení a důkazní břemeno ohledně toho, jakým způsobem s takovými prostředky naložil. V případě, že takto získané částky spotřeboval pro sebe či způsobem, který nepředstavuje uspokojování potřeb rodiny a je v souladu s institutem společného jmění manželů, případně tuto částku žalovaný nespoteboval a ke dni zániku společného jmění manželů jí disponoval, je třeba ji vypořádat jako součást společného jmění manželů. Druhý z manželů, který se vypořádání těchto prostředků domáhá, nenesé důkazní břemeno ohledně tvrzení, že předmětná částka nebyla ke dni zániku společného jmění manželů spotřebována. Jeho povinnost tvrzení a povinnost důkazní se v daném směru omezuje na prokázání, že taková částka byla nabyta za trvání manželství a druhým manželem*

¹⁹ Problematiku odklonů lze použít na situaci před rozvodem, ale také po rozvodu.

²⁰ Francová, M., Dvořáková Závodská, J. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018. Str. 75 a 76. ISBN 978-80-7598-120-2.

²¹ Psutka, J. § 714 [Právní jednání týkající se společného jmění manželů a jeho součástí]. In: Králíčková, Z., Hrušáková, M., Westphalová, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. Str. 185 – 191. ISBN 978-80-7400-795-8.

*z účtu u peněžního ústavu vybrána, případně na vyjádření souhlasu či nesouhlasu při zjištění, jakým způsobem bylo s takto vybranými finančními prostředky naloženo.*²²

Problém může nastat ve chvíli, kdy manžel, který má povinnost dokázat, že předmětné peníze ze SJM byly opravdu použity na výlučné účely druhého manžela, neví, jaké výše částka přesně dosahovala či z jakého bankovního účtu manžel peníze vybral či zaslal. Dotčený manžel má pak možnost soudu navrhnout soudu, aby si od banky vyžádal výpisy z účtů druhého manžela. Pokud manžel neví, v jaké bance je účet veden, je vhodné zapátrat, např. na jaký účet zaměstnavatel vyplácel manželovi odměnu, z jakého účtu bylo placeno výživné atd.²³ Je třeba, aby dotčený manžel soud navedl, ten si poté podá dotazy na konkrétní instituce, které mají dle zákona²⁴ povinnost bezplatně sdělit soudu skutečnosti, které mají význam pro řízení a rozhodnutí.

Je třeba mít na paměti, že právo dovolat se neplatnosti jednání zaniká po třech letech. Ode dne, kdy se mohl manžel neplatnosti dovolat poprvé (tj. o jednání se dozvěděl), běží zde promlčecí lhůta tří let.²⁵

V mezidobí se ale může stát, že bude účet, na kterém byly použité finanční prostředky uloženy, zrušen, a tedy manžel, který dle žalujícího manžela těmito penězi disponoval, bude namítat, že věc v době vypořádání již neexistuje. Také pro tento případ platí zásada již výše citovaná, a to taková, že při posuzování, zda je určitá věc součástí SJM, platí „v pochybnostech ve prospěch SJM“.²⁶ Podle rozsudku Nejvyššího soudu dále „*Podmínkou vypořádání věcí v řízení o vypořádání společného jmění manželů je to, že v době rozhodnutí soudu existují a že v době zániku společného jmění tvořily jeho součást. Jen jestliže jeden z bývalých manželů nakládal s věcí v rozporu se zákonem, nelze k jeho protiprávnímu úkonu (je-li absolutně neplatný nebo byla-li řádně vznesena námitka relativní neplatnosti) přihlížet a věc je třeba zahrnout do vypořádání a zpravidla mu ji přikázat. Jestliže však věc ke dni vypořádání neexistuje a jeden z účastníků zavinil, byť i z nedbalosti, její zánik, nelze ji již do vypořádání zahrnout, je však třeba*

²² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. května 2013, sp. zn. 22 Cdo 3128/2013

²³ Francová, M., Dvořáková Závodská, J. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018. Str. 77. ISBN 978-80-7598-120-2.

²⁴ § 128 o.s.ř.: „Každý je povinen bezplatně na dotaz sdělit soudu skutečnosti, které mají význam pro řízení a rozhodnutí. Ustanovení § 139 odst. 3 tím není dotčeno. Odmítnout soudu sdělit tyto skutečnosti může jen ten, kdo by tak mohl učinit jako svědek podle § 126 odst. 1.“

²⁵ Francová, M., Dvořáková Závodská, J. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018. Str. 76. ISBN 978-80-7598-120-2.

²⁶ Tamtéž, str. 78

přihlédnout k této skutečnosti při stanovení výše podílu, neboť jde o pochybení při hospodaření se společným majetkem, snižující zásluhy na jeho udržení (§ 149 odst. 3 obč. zák.²⁷)“.²⁸

Výše uvedené, včetně promlčecí lhůty, platí taktéž v případě, kdy jeden z manželů převede bez souhlasu druhého společný majetek na třetí osobu (např. věc prodá, daruje).²⁹

2.3. Vypořádání společného jmění manželů

Společné jmění manželům vznikne, jak jsem již zmínila výše, při uzavření manželství. Zákonem stanovenými případy, které si v této podkapitole níže rozebereme, SJM zanikne, bude zúženo, anebo zrušeno. Zaniklé, zúžené či zrušené SJM je třeba vypořádat. Proveďte se podle § 736 věty první o.z. likvidací³⁰ společných práv a povinností.

„Samotné vypořádání SJM není právně nijak zvláště komplikované. Jde o to vytvořit množinu majetku, tedy aktiv i pasiv, spadajícího do SJM, zjistit jeho hodnotu ke dni zániku SJM, respektive ke dni vypořádání SJM, a tuto množinu rozdělit mezi bývalé manžele a tomu, který získá majetek ve vyšší hodnotě, uložit povinnost vyplatit druhému vypořádací podíl. A přitom všem vzít v potaz případnou disparitu podílů.“³¹

Vypořádání SJM lze podle ustanovení § 738-742 o.z. provést třemi způsoby:

- dohodou manželů (či již rozvedených manželů),
- rozhodnutím soudu nebo
- aplikací nevyvratitelné právní domněnky vypořádání.

Záměrně před poslední možností vypořádání nepíšu slovo „nebo“ spolu s čárkou, která by jednotlivé věty (a tedy možnosti vypořádání) vylučovala. Judikatura totiž dává bývalým manželům nejenom možnost volby mezi

²⁷ nyní dle platné právní úpravy obdobně § 742 odst. 1, písm. d) - f) o.z.

²⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. srpna 2011, sp. zn. 22 Cdo 3110/2010

²⁹ Francová, M., Dvořáková Závodská, J. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018. Str. 76. ISBN 978-80-7598-120-2.

³⁰ Tamtéž, str. 69.: „Vypořádání SJM se nyní řídí stejnými principy jako úprava do roku 2013 (§ 736 až 742 obč. zák.), zavádí se však nový termín „likvidace“.“

³¹ Körbl, Hugo. *Vypořádání společného jmění manželů komplexně a prakticky, a to s přihlédnutím k případným vnosům a investicím* [online]. [cit. 2021-09-27]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/vyporadani-spolecneho-jmeni-manzelu-komplexne-a-prakticky-a-to-s-prihlednutim-k-pripadnym-wnosum-a-investicim-111540.html>

jednotlivými způsoby vypořádání, ale také možnost jejich kumulace: „S prohloubením dispozitivního charakteru norem upravujících společné jmění (stejně jako bezpodílové spoluvlastnictví, a to již po novele občanského zákoníku č. 131/1982 Sb.), se prosadil názor, že manželé nemusí pro vypořádání společného majetku zvolit jediný způsob, ale mohou různé způsoby kumulovat; ohledně části majetku uzavřou dohodu, část učiní předmětem řízení o vypořádání a zbytek bude vypořádán na základě zákonné domněnky. Nelze jim proto vnucovat určitý způsob vypořádání; proto podají-li návrh na vypořádání jen části společného jmění, je soud tímto rozsahem vázán...“³²

Výše uvedeným způsobům vypořádání SJM se budu blíže věnovat v následujících kapitolách. Nejprve bych ale chtěla čtenáře alespoň co do základu seznámit se situacemi, na základě kterých SJM přestane existovat, a také se způsoby vypořádání takového SJM.

Česká legislativa tedy rozlišuje termíny zánik, zrušení a zúžení SJM. „Základní odlišnost je třeba patrně spatřovat především v tom, že zatímco zánik je vedlejším důsledkem určité právní skutečnosti, která primárně směřuje k jiným cílům (např. potrestání v případě uložení trestu propadnutí majetku či vyřešení úpadku nebo hrozícího úpadku dlužníka v případě prohlášení konkursu), zrušení je důsledkem právní skutečnosti, která k danému cíli (tedy zrušení SJM) přímo směřuje.“³³

2.3.1. Zánik SJM

K zániku SJM dojde společně se skončením (zánikem) manželství. Manželství skončí smrtí jednoho z manželů, prohlášením jednoho z manželů za mrtvého, důsledkem změny pohlaví jednoho z manželů, v důsledku neplatnosti manželství, nebo v důsledku nabytí právní moci rozsudku o rozvodu manželství.

Zánik SJM v důsledku smrti manžela

Zanikne-li manželství smrtí manžela, vypořádá se SJM podle § 764 o.z. v rámci řízení o pozůstalosti, a to ke dni jeho smrti. Pozůstalostní soud při vypořádání přihlédne k případným pořízením pro případ smrti, či k modifikacím

³² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. listopadu 2009, sp. zn. 22 Cdo 1192/2007

³³ Psutka, J. § 736 [Likvidace společného jmění manželů vypořádáním]. In: Králíčková, Z., Hrušáková, M., Westphalová, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo* (§ 655–975). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. Str. 288 - 304. ISBN 978-80-7400-795-8.

SJM. Při vypořádání SJM se soud bude řídit zvláštním zákonem, konkrétně § 162 a násl. z.ř.s. Majetkové poměry manžela, který byl prohlášen za mrtvého, se posoudí ke dni, který je v rozhodnutí o prohlášení za mrtvého uveden jako den jeho smrti.

Zánik SJM v důsledku změny pohlaví manžela

V problematice změny pohlaví jsou proti sobě postavena dvě ustanovení zákona, a to § 29 o.z.³⁴ a § 21 zákona č. 372/2011, o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování. Podle druhého zmíněného ustanovení „lze chirurgický zákrok směřující ke změně pohlaví provést pouze pacientovi, který neuzavřel manželství nebo který nevstoupil do registrovaného partnerství anebo do obdobného svazku osob stejného pohlaví v cizině, popřípadě pacientovi, který prokáže, že jeho manželství nebo registrované partnerství anebo obdobný svazek zanikly. Ke změně pohlaví by tak nemělo u osoby ve svazku manželském vůbec dojít.“³⁵

Byť se nejspíše očekává minimum případů takového zániku manželství, ustanovení o.z. je jako základní pravidlo řešící statusové postavení takových osob třeba – může dojít např. ke změně pohlaví v zahraničí, nebo k záměrnému zfalšování údajů.³⁶ „Po provedení změny³⁷ se postupuje obdobně jako při zániku manželství rozvodem.“³⁸

Zánik SJM v důsledku právní moci rozsudku o rozvodu

Tento důvod zrušení SJM je pro mou diplomovou práci nejdůležitější. Nabytím právní moci rozsudku o rozvodu zaniká spolu s manželstvím také SJM. Bývalí manželé si následně svá společná majetková práva a povinnosti spravují podle § 765 o.z. dohodou. „Ustanovení je formulováno obecně. Vždy je počítáno s dohodou.“³⁹ Nedohodnou-li se, může jeden z bývalých manželů podat návrh na

³⁴ § 29 odst. 2 věta první o.z.: „Změna pohlaví nemá vliv na osobní stav člověka, ani na jeho osobní a majetkové poměry; manželství nebo registrované partnerství však zaniká.“

³⁵ Psutka, J. § 736 [Likvidace společného jmění manželů vypořádáním]. In: Králíčková, Z., Hrušáková, M., Westphalová, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo* (§ 655–975). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. Str. 288 - 304. ISBN 978-80-7400-795-8.

³⁶ Tamtéž

³⁷ chirurgická změna pohlaví

³⁸ Polišenská, P., Feberová, R., Stuchlík, Z. *Rodinné právo – manželství: výklad k manželství a výběr z důležitých soudních rozhodnutí, zejména Nejvyššího soudu v oblasti rodinného práva podle hlavy I. občanského zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. *Musíš znát...* Str. 176. ISBN 978-80-7552-902-2.

³⁹ Psutka, J. *Společné jmění manželů*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. Str. 198. ISBN 978-80-7400-565-7.

vypořádání SJM soudem. Pokud se manželé do tří let od zániku SJM nedomluví, ani nebude podán návrh na soud, nastoupí právní domněnka vypořádání podle § 741 o.z.

Pokud má k rozvodu manželství dojít bez zjišťování příčin rozvratu manželství (§ 757 o.z.), musí se SJM obligatorně vypořádat na základě dohody. Dohodu o vypořádání je v takovém případě nutné podle § 757 odst. 1 písm. c) o.z. uzavřít ještě před rozvodem (bude vždy účinná k okamžiku nabytí právní moci rozsudku o rozvodu). Půjde-li o rozvod se zjišťováním příčin rozvratu manželství podle § 756 o.z., bude možné vypořádat SJM jakýmkoli zákonem stanoveným způsobem, včetně dohody uzavřené před samotným rozvodem manželství.⁴⁰

Zánik SJM v důsledku neplatnosti manželství

Manželství, které bylo prohlášeno za neplatné, se považuje za neuzavřené. To ale neznamená, že od neplatného uzavření manželství do okamžiku nabytí právní moci prohlášení neplatnosti manželství nemůže vzniknout SJM. Pokud SJM vzniklo, je třeba ho vypořádat. Podle § 686 odst. 1 o.z. platí ustanovení o majetkových právech a povinnostech po prohlášení manželství za neplatné obdobně jako v době po rozvodu.⁴¹

2.3.2. Zrušení SJM

Za trvání manželství si manželé také mohou smluvit režim oddělených jmění a manželé budou v důsledku této dohody majetkově odděleni. Smluvením režimu oddělených jmění de facto dojde ke zrušení SJM. K vypořádání může dojít všemi zákonem stanovenými způsoby.⁴² Stejně tak lze vypořádat soudem zrušené SJM podle § 724 o.z. a násl.

2.3.3. Zúžení SJM

Pokud manželé nechtějí modifikovat celé SJM a smluvit si režim oddělených jmění, a zároveň nechtějí, aby nějaký majetek v SJM figuroval, mohou

⁴⁰ Hrušáková, M., Kornel, M. § 757 [Rozvod bez zjišťování příčin rozvratu]. In: Králíčková, Z., Hrušáková, M., Westphalová, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. Str. 434 – 437. ISBN 978-80-7400-795-8.

⁴¹ Pšutka, J. § 736 [Likvidace společného jmění manželů vypořádáním]. In: Králíčková, Z., Hrušáková, M., Westphalová, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. Str. 288 - 304. ISBN 978-80-7400-795-8.

⁴² Tamtéž

si smluvit jeho zúžení podle § 716 a násl. o.z. K zúžení SJM může na návrh jednoho z manželů dojít také na základě soudního rozhodnutí, obdobně jako při jeho zrušení podle § 724 o.z. I zde je třeba vypořádat tu část majetku, která již není v SJM zahrnuta – opět lze využít všechny zákonem stanovené způsoby.

2.3.4. Zánik SJM na základě zvláštního zákona

Ve zvláštních zákonech nalezneme ještě další ustanovení o případech, kdy SJM zaniká ještě za trvání manželství, pokud mezi sebou manželé neuzavřou jednu ze smluv o modifikaci SJM.⁴³

Prvním z nich je podle ustanovení § 268 InsZ., podle kterého SJM zaniká prohlášením konkursu na majetek jednoho z manželů (pokud mají manželé vyhrazený vznik SJM ke dni zániku manželství, má prohlášení konkursu stejné majetkoprávní účinky jako zánik manželství). „Prohlášením konkursu přechází na insolvenčního správce oprávnění uzavřít dohodu o vypořádání společného jmění manželů nebo navrhnout jeho vypořádání u soudu. Dohody o vypořádání společného jmění manželů uzavřené dlužníkem po prohlášení konkursu jsou neplatné.“ Dále podle § 270 InsZ. část SJM, kterou dlužník použil se souhlasem manžela k podnikání, spadá při vypořádání společného jmění manželů vždy do majetkové podstaty.

Druhým z nich je trest propadnutí majetku uložený podle § 66 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, kdy SJM zanikne výrokem o tomto trestu. Soud jej může uložit pachateli, kterého odsuzuje k výjimečnému trestu anebo jej odsuzuje za zvlášť závažný zločin, jímž pachatel pro sebe nebo pro jiného získal nebo se snažil získat majetkový prospěch. Propadnutí majetku postihuje celý majetek odsouzeného nebo tu jeho část, kterou soud určí; propadnutí se nevztahuje na věci, jichž je nezbytně třeba k uspokojení životních potřeb odsouzeného nebo osob, o jejichž výživu nebo výchovu je odsouzený podle zákona povinen pečovat. Návrh na vypořádání takto zaniklého SJM může dle § 345 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád, podat Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových, který jménem státu zajišťuje výkon rozhodnutí, kterým byl trest uložen.

⁴³ Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L. a kol. *Rodinné právo*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. Str. 73 a 74. ISBN 978-80-7400-644-9.

2.4. Nedotknutelnost práv třetí osoby

Ochraně věřitele se zákon věnuje § 731 až 735 a § 737 o.z. Nadpis ustanovení zní ochrana třetích osob. SJM je totiž svou povahou majetkové společnosti zvláštní entity, kterou manželé představují.⁴⁴

V porovnání s dřívější právní úpravou je na ochranu práv třetích osob pamatováno v mnohem větším rozsahu. Výslovně zákon chránil práva třetích osob prakticky pouze v § 150 odst. 2 obč. zák, kde stanovil, že dohoda o vypořádání se nesmí dotýkat práv věřitelů. Nyní zákon v § 737 odst. 1 o.z. obecně hovoří o ochraně třetí osoby, jejíž právo nesmí být vypořádáním dotčeno. Žádný způsob vypořádání již jmenován není.⁴⁵

Věřitel se při výkonu rozhodnutí může uspokojit z toho, co je v SJM, i když jde o dluh jen jednoho z manželů. Pokud druhý manžel projevil vůči věřiteli bez zbytečného odkladu poté, co se o něm dozvěděl, nesouhlas se vznikem dluhu, SJM může být postiženo jen do takové výše podílu, již by představoval podíl dlužníka, kdyby bylo společné jmění vypořádáno podle § 742. To platí také pro případ, kdy jde o dluh plnění výživného, dluh z protiprávního činu jednoho z manželů, ale také pro případ, že dluh jednoho z manželů vznikl ještě před uzavřením manželství.

V ustanovení § 733 o.z. zákon věřitele chrání také proti modifikacím SJM: „Zavázal-li se jeden z manželů v době, od které do změny nebo vyloučení zákonného majetkového režimu, ať smlouvou manželů nebo rozhodnutím soudu, uplynulo méně než šest měsíců, může být pohledávka jeho věřitele uspokojena ze všeho, co by bylo součástí společného jmění, kdyby ke smlouvě manželů nebo k rozhodnutí soudu nedošlo. Je-li smlouvou manželů nebo rozhodnutím soudu, kterými byl zákonný majetkový režim změněn nebo vyloučen, dotčeno právo třetí osoby, zejména věřitele, může tato osoba své právo uplatnit u příležitosti vypořádání toho, co bylo dříve součástí společného jmění, stejně, jako by ke smlouvě manželů nebo k rozhodnutí soudu nedošlo; přitom se použije § 742.“

Co se týče vypořádání SJM dohodou (§ 738 a 739 o.z.), dohoda o vypořádání dluhů spadajících do SJM nemá účinky vůči třetí osobě – věřiteli. Logické řešení je přikázání dluhu manželům napůl. Jsou-li dle smlouvy s věřitelem

⁴⁴ Polišínská, P., Feberová, R., Stuchlík, Z. Rodinné právo – manželství: výklad k manželství a výběr z důležitých soudních rozhodnutí, zejména Nejvyššího soudu v oblasti rodinného práva podle hlavy I. občanského zákoníku. Praha: Wolters Kluwer, 2017. *Musíš znát...* Str. 64 a 65. ISBN 978-80-7552-902-2.

⁴⁵ Psutka, J. *Společné jmění manželů*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. Str. 278. ISBN 978-80-7400-565-7.

dlužníky oba manželé, zůstanou jimi nadále, bez ohledu na to, jak bude tento dluh vypořádán. Vypořádáním dluhů totiž neplynou přímé důsledky věřitelům, jelikož má vypořádání účinky jen mezi manžely a nesmí jim být dotčeno právo třetí osoby. Subjekty soukromého práva (manželé) totiž nemohou jednostranně zasahovat do práv jiných osob (věřitele). Pokud by se tak stalo, může se podle § 737 odst. 1 o.z. dotčená osoba domáhat toho, aby soud určil, že vůči ní není vypořádání účinné.⁴⁶

Při vypořádání SJM rozhodnutím soudu (§ 740 a 742 o.z.) soud sám na práv třetích osob dbá. Soud SJM vypořádá (s ohledem na informace, které se mu dostaly) v souladu s § 737 o.z., aby nebyla práv třetích osob dotčena.

Při vypořádání SJM užitím zákonné domněnky o vypořádání podle § 741 o.z., podle písm. c) tohoto ustanovení dluhy náleží společně oběma bývalým manželům. Jde tedy o zdůraznění již uvedeného obecného pravidla na ochranu třetí osoby. Po uplynutí tříleté lhůty tedy může věřitel vymáhat celý dluh po obou.⁴⁷

Jak již bylo řečeno, jde o věřitelovo právo, nikoli povinnost, a je na jeho uvážení, zda tohoto práva využije. Věřitel se také může po vypořádání SJM s manžely domluvit a např. celý dluh může převzít jen jeden z manželů, ačkoli je každopádně pro věřitele výhodnější mít dlužníky dva než jen jednoho. Takovou dohodu je ale třeba považovat za součást vypořádání SJM, protože v ní dochází k úpravě majetkových poměrů obou manželů – účast věřitele, jako další osoby, zde není překážkou.⁴⁸

⁴⁶ Psutka, J. § 740 [Vypořádání rozhodnutím soudu]. In: Králíčková, Z., Hrušáková, M., Westphalová, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. Str. 323 - 345. ISBN 978-80-7400-795-8.

⁴⁷ Psutka, J. *Společné jmění manželů*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. Str. 278 a 279. ISBN 978-80-7400-565-7.

⁴⁸ Psutka, J. § 737 [Ochrana práv třetích osob před důsledky vypořádání]. In: Králíčková, Z., Hrušáková, M., Westphalová, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. Str. 304 - 311. ISBN 978-80-7400-795-8.

3 Způsoby vypořádání společného jmění manželů

Nyní si blíže rozebereme jednotlivé způsoby, kterými lze SJM po rozvodu vypořádat. Pro vypořádání SJM po rozvodu lze užít stejné způsoby, jako pro vypořádání SJM, které je např. modifikováno ještě za trvání manželství. Lze je taktéž kombinovat. Pro připomenutí jsou možnými způsoby: dohoda o vypořádání SJM, vypořádání SJM rozhodnutím soudu a zákonná domněnka vypořádání SJM.

3.1. Dohoda o vypořádání SJM

Dohoda o vypořádání společného jmění je podle mého názoru, a který také zastává odborná literatura⁴⁹, tou nejoptimálnější volbou. Bývá vhodným řešením pro ty bývalé manžele, kteří jsou schopni se na vypořádání svých majetkových poměrů dohodnout a využít tak smluvní volnost, která je jim zákonem nabízena. Z toho důvodu je v zákoně dohoda o vypořádání uvedena na prvním místě. Zákonodárce totiž zjevně dohodu jako způsob vypořádání preferuje. Smyslem dohody je harmonické uspořádání majetkových poměrů rozvedených manželů.⁵⁰

Zákon manželům pro vypořádání SJM uzavřením dohodou nestanovuje téměř žádné limity. Neplatí pro ně ani zásady uvedené v § 742 o.z., které jsou stanovené pro rozhodování soudu.⁵¹ Vypořádání jmění se však musí týkat výhradně osob bývalých manželů, tedy musí být jasně rozděleno pouze mezi tyto bývalé manžele, přípustná je i disparita podílů.⁵² Vypořádáním SJM nesmí být dotčena práva třetích osob (k tomu viz podkapitolu č. 2.4).

Pro některé dohody o vypořádání zákon stanoví povinnost písemné formy, nestačí se o vypořádání dohodnout ústně či konkludentně. Zákon v § 739 odst. 1 o.z. stanoví, že: „Dohoda o vypořádání vyžaduje písemnou formu, pokud byla uzavřena za trvání manželství nebo pokud je předmětem vypořádání věc, u které vyžaduje písemnou formu i smlouva o převodu vlastnického práva.“ Povinnost písemné formy uvádí taktéž v § 560 o.z.: „Písemnou formu vyžaduje právní jednání, kterým se zřizuje nebo převádí věcné právo k nemovité věci, jakož i právní

⁴⁹ Např. Francová, M., Dvořáková Závodská, J. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018. Str. 66. ISBN 978-80-7598-120-2.

⁵⁰ Psutka, J. *Společné jmění manželů*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. Str. 209. ISBN 978-80-7400-565-7.

⁵¹ Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L. a kolektiv. *Rodinné právo*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. Str. 74. ISBN 978-80-7400-644-9.

⁵² Psutka, J. *Společné jmění manželů*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. Str. 220 a 221. ISBN 978-80-7400-565-7.

jednání, kterým se takové právo mění nebo ruší.“ Pokud zákon výslovně nestanoví povinnost uzavřít dohodu písemně a manželé písemnou dohodu neuzavřou (včetně konkludentního jednání), jeden z manželů poté druhému manželovi, pokud o to požádá, doručí podle § 739 odst. 2 o.z. potvrzení, jak se vypořádali. Právo na písemné potvrzení je ze strany zákonodárce prevence sporů mezi dohodou vypořádanými bývalými manžely. Usiluje o spravedlivé a rychlé řešení těchto sporů o vypořádání, jelikož posiluje důkazní tvrzení bývalého manžela, který na základě dohody o vypořádání získal k věci majetkové právo. Není zřejmé, jakou formu by mělo potvrzení mít. Smysluplnou formou je forma písemná.⁵³ I přesto si ale myslím, že je vhodné, aby dohoda o vypořádání společného jmění byla mezi bývalými manžely uzavřena vždy písemně. Pokud by si zvolili jinou formu, jeden z nich by její obsah mohl i přes výše uvedené písemné potvrzení později rozporovat. S mým postojem ostatně koresponduje názor, že je tato právní úprava „krokem zpět, neboť v letech 1998–2013 byla pro vypořádání povinná písemná forma, což více odpovídalo požadavku právní jistoty“.⁵⁴

Manželé se při uzavírání dohody mohou rozhodnout, zda SJM vypořádají zcela, či jen částečně. Dohoda má vždy účinky ke dni zániku společného jmění. Zde však platí výjimka, a to, pokud je předmětem vypořádání věc, která je zapsána ve veřejném seznamu – podle § 1102 a 1105 o.z. nabývá dohoda účinnosti až provedením zápisu do tohoto seznamu.

Vzor dohody o vypořádání SJM po rozvodu je přílohou této práce.

3.2. Vypořádání SJM rozhodnutím soudu

V případě, že se bývalí manželé na vypořádání společného jmění nedohodnou, může se jeden nebo druhý obrátit do tří let od zániku SJM na soud se žalobou, kterou navrhuje vypořádání jejich společného jmění. Soudem příslušným k řízení o vypořádání je okresní soud. Místně příslušným soudem bude dle § 88 písm. a) o.s.ř. ten, který rozhodoval o rozvodu.⁵⁵ Za podání žaloby se platí soudní poplatek ve výši 2 000 Kč. Je-li v návrhu zahrnuta nemovitost, pak dále 5 000 Kč za každou nemovitost; a dále navíc 15 000 Kč za každý obchodní závod nebo jeho

⁵³ Psutka, J. *Společné jmění manželů*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. Str. 215 a 216. ISBN 978-80-7400-565-7.

⁵⁴ Francová, M., Dvořáková Závodská, J. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018. Str. 70. ISBN 978-80-7598-120-2.

⁵⁵ Oproti tomu, půjde-li o návrh na vypořádání SJM, aniž by došlo k rozvodu manželství, bude podle § 84 o.s.ř. místně příslušným soud podle bydliště toho manžela, proti kterému žaloba směřuje.

organizační složku.⁵⁶ Pokud některé položky ve svém vyjádření doplní žalovaný manžel, zaplatí za jejich návrh soudní poplatky on.⁵⁷

Žaloba samozřejmě musí mimo dalších obligatorních náležitostí žaloby podle § 79, resp. § 42 odst. 4 o.s.ř., obsahovat seznam věcí, které SJM tvoří, spolu s odhadem jejich hodnoty (viz dále podkapitulu č. 3.2.1. o stanovení hodnoty předmětu vypořádání). Pro hladký průběh řízení je samozřejmě vhodné, aby byla věc v návrhu co nejpřesněji vymezena, tedy aby byla popsána takovými znaky, díky kterým bude podle § 1041 o.z. rozeznatelná od jiné téhož druhu. Nedokáže-li manžel věc dostatečně identifikovat, a bude i tak zřejmé, o jakou věc jde, postačí také popis obecnými znaky, jako např. televize, notebook apod.⁵⁸ Dále pak musí žaloba obsahovat návrh, jak má soud jmění vypořádat. Nebude-li podání úplné, soud má povinnost navrhovatele podle § 43 odst. 1 o.s.ř. vyzvat, aby ve stanovené lhůtě podání doplnil či opravil a poučit ho, jak opravu podání provést.

Soudní řízení o vypořádání SJM je označováno jako *iudicium duplex*. Oba bývalí manželé mohou označovat majetek, který je třeba vypořádat, aniž by šlo o vzájemnou žalobu, jelikož podá-li návrh na vypořádání jeden z bývalých manželů, v důsledku překážky litispendence podle § 83 odst. 1 o.s.ř. už nemůže žalobu podat druhý manžel.

Zpětvzetí žaloby je možné, souhlasí-li se zpětvzetím oba bývalí manželé.⁵⁹ Je také možné vzít z návrhu zpět také pouze některou z navrhovaných položek. Je třeba se ale mít na pozoru s případným znovuuplatněním takové zpět vzaté položky. Pokud bude položka znovu navržena a v mezidobí již došlo k uplynutí tří let od zániku SJM, nebude ji možné zahrnout do vypořádání, jelikož tato bude vypořádána na základě nevyvratitelné právní domněnky o vypořádání.⁶⁰

Při vypořádání se soud bude řídit ustanovením § 740 o.z. a rozhodne podle stavu, kdy nastaly účinky jeho zrušení, zúžení či zániku. Bývalý manžel, resp. druhý, ve svém vyjádření jako žalovaný, musí uvést, co požaduje, aby bylo

⁵⁶ Pol. 6 Saz. zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích

⁵⁷ Francová, M., Dvořáková Závodská, J. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018. Str. 71. ISBN 978-80-7598-120-2.

⁵⁸ Psutka, J. § 740 [Vypořádání rozhodnutím soudu]. In: Králíčková, Z., Hrušáková, M., Westphalová, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. Str. 323 - 345. ISBN 978-80-7400-795-8.

⁵⁹ Dvořák, J. a Spáčil, J. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. Právní rukověť (Wolters Kluwer ČR). Str. 216. ISBN 978-80-7357-597-7.

⁶⁰ Např. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. května 2018, sp. zn. 22 Cdo 1027/2018

započteno.⁶¹ „Soud tak může do vypořádání zahrnout jen ten majetek, který účastníci výslovně učinili předmětem vypořádání; to platí i pro zápočty toho, co bylo vynaloženo ze společného majetku na výlučné majetky manželů a naopak ... Z toho vyplývá, že v řízení o vypořádání BSM (i SJM) může soud vypořádat jen ten majetek, který účastníci řízení navrhli k vypořádání do tří let od jeho zániku.“⁶²

Vypořádání SJM spadá procesně pod § 153 odst. 2 o.s.ř.⁶³ Soud je při rozhodování vázán zákonem, který stanoví určitý způsob vypořádání (vypořádání SJM je obdobou vypořádání spoluvlastnictví).⁶⁴ Vypořádání SJM je specifické tím, že jsou zákonem dané zásady vypořádání, kterými se soud musí řídit bez ohledu na návrhy účastníků. Vedle toho se musí soud samozřejmě řídit i dalšími obecnými pravidly – chránit dobré mravy, poctivost a dobrou víru.⁶⁵

„V soudní praxi nepanují pochybnosti o tom, že řízení o vypořádání SJM je řízením, které je ovládáno zásadou projednací, tj. účastník řízení navrhuje, co má být předmětem vypořádání SJM a takto vymezeným předmětem řízení je soud vázán.“⁶⁶ Soud se od návrhu může odklonit při určení způsobu vypořádání, stanovení výše podílu na vypořádání a posouzení, zda jsou navržené věci skutečně součástí SJM, které nebylo vypořádáno.⁶⁷

V průběhu řízení o vypořádání společného jmění ten, kdo navrhuje věc k vypořádání, ať už je to žalobce, či žalovaný, nese důkazní břemeno o tom, že věc byla okamžiku jeho zániku součástí SJM. Podle Nejvyššího soudu „obecně platí, že důkazní břemeno ohledně určitých skutečností leží na tom účastníku řízení, který z existence těchto skutečností vyvozuje pro sebe příznivé právní důsledky; jde o toho účastníka, který existenci těchto skutečností také tvrdí. V některých případech strana zatížená důkazním břemenem však objektivně nemá a nemůže mít k dispozici informace o skutečnostech významných pro rozhodnutí ve sporu, avšak protistrana má tyto informace k dispozici. Jestliže pak strana zatížená důkazním

⁶¹ Francová, M., Dvořáková Závodská, J. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018. Str. 70. ISBN 978-80-7598-120-2.

⁶² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. listopadu 2009, sp. zn. 22 Cdo 1192/2007

⁶³ § 153 odst. 2 o.s.ř.: „Soud může překročit návrhy účastníků a přisoudit něco jiného nebo více, než čeho se domáhají, jen tehdy, jestliže z právního předpisu vyplývá určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky.“

⁶⁴ Psutka, J. § 740 [Vypořádání rozhodnutím soudu]. In: Králíčková, Z., Hrušáková, M., Westphalová, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. Str. 323 - 345. ISBN 978-80-7400-795-8.

⁶⁵ Psutka, J. § 742 [Pravidla soudního vypořádání SJM]. In: Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. Str. 351 – 374. ISBN 978-80-7400-795-8.

⁶⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. května 2018, sp. zn. 22 Cdo 1027/2018

⁶⁷ Psutka, J. *Společné jmění manželů*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. Str. 226. ISBN 978-80-7400-565-7.

břemenem přednese alespoň „opěrné body“ skutkového stavu a zvýší tak pravděpodobnost svých skutkových tvrzení, nastupuje vysvětlovací povinnost protistrany; nesplnění této povinnosti bude mít za následek hodnocení důkazu v neprospěch strany, která vysvětlovací povinnost nesplnila...“⁶⁸

Z dikce zákona se nedozvíme, jakým způsobem soud společné jmění může vypořádat. Zákon soudu, který na návrh zahájil řízení o vypořádání podle § 740, pouze v § 742 o.z. stanoví zásady, podle kterých má SJM vypořádat. Soudu tak zákon svěřuje volnost v tom, jak SJM vypořádá. Použit může soud ustanovení o soudním vypořádání spoluvlastnictví.^{69,70} Řízení o vypořádání SJM se tedy postupně vyvíjí rozhodováním soudů. Je však namístě připomenout, že judikatura není v České republice obecně právně závazná. Jsou však případy, kdy je namístě soudcem právo dotvořit rozhodnutím, které „nemá oporu ani v nejširším možném jazykovém významu textu právního předpisu“, tedy právní předpis obsahuje mezeru.⁷¹ Pravidel, která tedy nejsou stanovená zákonem, ale která se postupně z judikatury vytváří, se soudy nemusí striktně řídit, měly by je aplikovat vždy s ohledem na okolnosti konkrétního případu.⁷²

Okamžik zániku SJM je rozhodným okamžikem pro aplikaci hmotněprávních předpisů, neboť tehdy vzniká zájem účastníků na jeho vypořádání.⁷³ O vypořádání SJM, zaniklém v době účinnosti obč. zák., byť k němu dochází k vypořádání v době účinnosti nové právní úpravy, se tedy rozhoduje podle právního předpisu účinného v době zániku SJM.⁷⁴ Děje se tak z důvodu, že zánik SJM a jeho vypořádání jsou dvě neoddělitelné právní skutečnosti.⁷⁵ Není však podstatné, kdy SJM vzniklo.⁷⁶

⁶⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. prosince 2011, sp. zn. 22 Cdo 883/2010

⁶⁹ Psutka, J. § 740 [Vypořádání rozhodnutím soudu]. In: Králíčková, Z., Hrušáková, M., Westphalová, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. Str. 323 - 345. ISBN 978-80-7400-795-8.

⁷⁰ § 712 o.z.: „Není-li v této části zákona stanoveno jinak, použijí se pro společné jmění obdobně ustanovení tohoto zákona ... o spoluvlastnictví.“

⁷¹ Srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. března 2018. Sp. zn. 22 Cdo 155/2018

⁷² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. ledna 2010 sp. zn. 22 Cdo 3915/2009

⁷³ Dvořák, B.: *Dvě poznámky k intertemporalitě*. Právní rozhledy, 6/2014. Str. 203

⁷⁴ Srov. § 3028 odst. 2 o.z.

⁷⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. dubna 2015, sp. zn. 22 Cdo 3779/2014

⁷⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. března 2018, sp. zn. 22 Cdo 6109/2017: „Při vypořádání společného jmění manželů vzniklého za účinnosti zákona č. 40/1964 Sb., a zaniklého za účinnosti zákona č. 89/2012 Sb., soud postupuje podle zákona č. 89/2012 Sb.“

3.2.1. Stanovení hodnoty předmětu vypořádání

Jednou z nejdůležitějších věcí při vypořádání SJM je stanovení hodnoty (oceňování) předmětu vypořádání (auto, nemovitost atd.). Hodnota věci je podle § 492 o.z. její cena (lze-li ji vyjádřit v penězích), která se určí jako cena obvyklá – není-li něco jiného ujednáno či stanoveno zákonem. Vyčíslení hodnoty jednotlivých součástí SJM teprve umožňuje stanovení celkové hodnoty jmění SJM, které je třeba vypořádat. To platí hlavně pro případy, kdy o vypořádání SJM rozhoduje soud – je zde třeba stanovit hodnotu toho, co je třeba vypořádat, aby se mohlo dostat zásady, že podíly obou manželů na vypořádávaném jmění jsou stejné podle § 742 odst. 1 písm. a) o.z. „Rovnost podílů má odrážet hodnotu získaného majetku. Neznamená to, že by každý z manželů měl získat reálnou či pomyslnou polovinu každé majetkové hodnoty a každého dluhu spadajícího do vypořádávané masy SJM. Cílem je tedy hodnotově rovné rozdělení majetku.“⁷⁷

Hodnota, cena, jmění může být stanovena na základě shodného prohlášení účastníků řízení. Soud takovou cenu respektuje, není-li tato záměrně nadhodnocena či podhodnocena tak, že ovlivňuje zákonné zásady vypořádání v ustanovení § 742 o.z. Pokud se tak stane, soud využije znalecký posudek.⁷⁸ „Pokud v průběhu soudního řízení nedojde k dohodě mezi účastníky o hodnotě věcí, soud musí ustanovit znalce z oboru ekonomiky, odvětví oceňování movitých či nemovitých věcí, kteří vypracují posudek ohledně tržní hodnoty věcí dle jejich stavu ke dni zániku společného jmění, avšak s ohledem na tržní ceny v době rozhodování soudu. Vzhledem k tomu, že soudní řízení trvají dlouho a hodnota nemovitostí stoupá, často je nutné v průběhu sporu aktualizovat znalecký posudek o obvyklé ceně nemovitosti.“⁷⁹

V minulosti, prikazoval-li soud v rámci vypořádání věc jednomu z manželů do výlučného vlastnictví, požadoval stanovení ceny takové věci ke dni vyhotovení znaleckého posudku, avšak podle jejího stavu ke dni zániku SJM. Tento postup však způsoboval komplikace, a to zejména, když řízení o vypořádání SJM trvalo

⁷⁷ Psutka J. § 742 [Pravidla soudního vypořádání SJM]. In: Králíčková, Z., Hrušáková, M., Westphalová, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. Str. 351 – 374. ISBN 978-80-7400-795-8.

⁷⁸ Psutka, J. § 740 [Vypořádání rozhodnutím soudu]. In: Králíčková, Z., Hrušáková, M., Westphalová, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. Str. 323 – 345. ISBN 978-80-7400-795-8.

⁷⁹ Francová, M., Dvořáková Závodská, J. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018. Str. 70. ISBN 978-80-7598-120-2.

delší dobu a bylo složité zjišťovat faktický stav věci – věc se znehodnotila (např. zatížením právní závadou či vlivem jednání třetí osoby), či se naopak zhodnotila. Objevovaly se i případy, kdy tato věc k podání znaleckého posudku již neexistovala (např. podnik). Zavedený postup soudů neodpovídal tomu žádanému – a soudní praxe se tohoto východiska oceňování přesto držela bezmála 50 let, ačkoli během doby prošla vývojem, jak právním, tak společenským.⁸⁰ Zákon proto v ustanovení § 740 o.z. dnes již obecně hovoří o vypořádání SJM tak, že soud by měl při vypořádání rozhodnout podle stavu, kdy nastaly účinky zúžení, zrušení nebo zániku společného jmění.

Podle rozsudku Nejvyššího soudu je tedy dnes třeba vyjít z obvyklé ceny a stavu věci v době rozhodování soudu.⁸¹ Spoluvlastníky věci jsou totiž až do okamžiku vypořádání SJM oba bývalí manželé, kteří by měli společně nést následky znehodnocení či zhodnocení. Věc, tedy jeho plnou majetkovou hodnotu společně s právem s věcí disponovat bez ohledu na bývalého manžela, výlučně nabývá bývalý manžel až okamžikem vypořádání SJM. Z toho důvodu by soud měl vycházet z obvyklé ceny věci a jejího stavu v době rozhodování o vypořádání SJM. Změna oceňování věcí by měla znalcům usnadnit činnost. Nebudou totiž ve většině případů muset zjišťovat stav věci ke dni zániku SJM, nýbrž provedou faktickou prohlídku věci (movité či nemovité). Nejvyšší soud si ale při rozhodování byl vědom, že se mohou v praxi objevit případy, kdy bude spravedlivější vypořádat věc podle stavu ke dni zániku SJM (jednotlivou věc, nikoli SJM jako celek). Je totiž složité formulovat pravidla, která budou při vypořádání SJM platit bezvýjimečně. Proto, když budou soudy zadávat znalecké posudky, je třeba v žádosti stanovení ceny uvést, jak má být posudek vypracován – podle jakého pravidla má být cena věci zjištěna. Bude-li znalec pověřen vypracováním znaleckého posudku podle stavu věci ke dni zániku SJM, musí mít k dispozici dokumentaci, ze které zle vyčíst popis tohoto stavu.⁸²

⁸⁰ Králík, M.: *Společné jmění manželů a rok 2020*. Právní rozhledy 3/2021. Str. 88.

⁸¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. dubna 2020, sp. zn. 22 Cdo 1205/2019

⁸² Králík, M.: *Společné jmění manželů a rok 2020*. Právní rozhledy 3/2021. Str. 88.

3.2.2. Zásady vypořádání SJM

Jak již bylo výše uvedeno, zákon soudu stanoví několik pravidel, kterými se musí při vypořádání řídit. Jelikož zákon⁸³ a odborná literatura⁸⁴ užívají termíny odlišné, budu pro účely této diplomové práce užívat sjednocující termín „zásady“.

V porovnání se zněním minulé úpravy zásad v § 149 odst. 2 a 3 obč. zák. je první odstavce obsahově téměř totožný s minulou právní úpravou, díky rekodifikaci je ale na první pohled přehlednější.

Zákonnými zásadami pro vypořádání SJM dle § 742 o.z. odst. 1 jsou:

- a) podíly obou manželů na vypořádávaném jmění jsou stejné,
- b) každý z manželů nahradí to, co ze společného majetku bylo vynaloženo na jeho výhradní majetek,
- c) každý z manželů má právo žádat, aby mu bylo nahrazeno, co ze svého výhradního majetku vynaložil na společný majetek,
- d) přihlédne se k potřebám nezaopatřených dětí,
- e) přihlédne se k tomu, jak se každý z manželů staral o rodinu, zejména jak pečoval o děti a o rodinnou domácnost,
- f) přihlédne se k tomu, jak se každý z manželů zasloužil o nabytí a udržení majetkových hodnot náležejících do společného jmění.

V následujícím textu si výše uvedené zásady blíže rozebereme. Pro lepší přehlednost jsem se následující podkapitoly věnující se těmto zásadám rozhodla označit přesně tak, jak jsou zásady uvedeny v zákoně.

a) podíly obou manželů na vypořádávaném jmění jsou stejné

Rovnost podílů se týká majetku, ale jmění jako takového, tedy aktiv i pasiv, která do SJM náležejí. Rovnost podílů však neznamená, že má každý z bývalých manželů získat polovinu všech aktiv a pasiv. Cílem je rovné rozdělení majetku. Z této zásady je třeba při vypořádání vycházet. „Jde o tradiční ustanovení,

⁸³ § 742 odst. 1 o.z.: „Nedohodnou-li se manželé nebo bývalí manželé jinak nebo neuplatní-li se ustanovení § 741, použijí se pro vypořádání tato pravidla: ...“

⁸⁴ Např. Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L. a kolektiv. *Rodinné právo*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. Str. 74. ISBN 978-80-7400-644-9: „Zákon stanoví kvantitativní i kvalitativní hlediska, resp. pravidla pro vypořádání.“

kteří odráží obecnou zásadu rovného postavení obou manželů.⁸⁵ Jsou ale případy, kdy SJM nebude vypořádáno tak, že bude mít každý z manželů stejný podíl. Ze shodných podílů má tedy soud vycházet jen co do základu a v dalších krocích užít další pravidla vypořádání.⁸⁶ Pojem rovnost, který má základ v čl. 1 Listiny základních práv a svobod⁸⁷, je totiž třeba brát jako pojem relativní, který vyžaduje odstranění neodůvodněných rozdílů. Rovnosti se má „rozumět tak, že právní rozlišování v přístupu k určitým právům nesmí být projevem libovůle, neplyne z ní však závěr, že by každému muselo být přiznáno jakékoli právo ... ne každé nerovné zacházení s různými subjekty lze kvalifikovat jako porušení principu rovnosti, tedy jako protiprávní diskriminaci jedněch subjektů ve srovnání se subjekty jinými.“⁸⁸

Nerovnost vypořádacích podílů se nazývá disparita podílů.

Disparita podílů

Disparita podílů je v soudní praxi nástrojem, který soudu v řízení o vypořádání SJM umožňuje nalézt spravedlivé uspořádání právních poměrů.⁸⁹

Byť je ve stávající právní úpravě⁹⁰ oproti předchozí⁹¹ vypuštěno spojení „vychází se z toho“, stále se s disparitou podílů v praxi setkáváme, ačkoli v důsledku vypuštěním tohoto spojení může adresát zákona nabýt dojmu, že se nyní soudce při vypořádání musí držet stejných podílů pro oba manžele, jelikož zde ustanovení, které zakládá vyvratitelnou domněnku, že podíly jsou rozdílné, chybí. Soudní praxe však z ustanovení v účinné právní úpravě nedovozuje, že by oba manželé museli mít stejný podíl. Pokud by byla právní úprava takto kogentního rázu, odporovala by smyslu a účelu vypořádání SJM a dobrým mravům, jelikož by nedošlo ke spravedlivému vypořádání. Je tedy třeba vzít v potaz ustanovení § 742 odst. 1 o.z. jako celek, tedy nahradit to, co bylo použito na výhradní majetek

⁸⁵ Psutka, J. § 742 [Pravidla soudního vypořádání SJM]. In: Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. Str. 351 – 374. ISBN 978-80-7400-795-8.

⁸⁶ Psutka, J. § 742 [Pravidla soudního vypořádání SJM]. In: Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. Str. 351 – 374. ISBN 978-80-7400-795-8.

⁸⁷ Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod

⁸⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 16. října 2007, sp. zn. Pl. ÚS 53/04

⁸⁹ Králík, M.: *JUDIKATURA NS: SPOLEČNÉ JMĚNÍ MANŽELŮ Z POHLEDU AKTUÁLNÍ ROZHODOVACÍ PRAXE*. Právní rozhledy, 10/2019. Str. 310

⁹⁰ § 742 odst. 1 písm. a) o.z.: „Nedohodnou-li se manželé nebo bývalí manželé jinak nebo neuplatní-li se ustanovení § 741, použijí se pro vypořádání tato pravidla: podíly obou manželů na vypořádaném jmění jsou stejné,“

⁹¹ § 149 odst. 2 věta první obč. zák.: „Zanikne-li společné jmění manželů, provede se vypořádání, při němž se vychází z toho, že podíly obou manželů na majetku patřícím do jejich společného jmění jsou stejné.“

jednoho z manželů a naopak, přihlédnout k potřebám nezaopatřených dětí a přihlédnout k tomu, jak se manžel staral o rodinu a zasloužil se o nabytí a udržení majetku náležejícího do SJM.⁹² „*Občanský zákoník pro vypořádání nestanoví přesná pravidla, nýbrž směrnice, jež mají soudce vést k tomu, aby vypořádání majetkového společenství manželů bylo spravedlivé. Otevírá tak prostor pro to, aby součástí úvahy o vypořádání byl i ohled na protiprávní jednání jednoho z manželů proti členům (užší) rodiny; takovým protiprávním jednáním je i tzv. domácí násilí...*“⁹³ Podle nejvyššího soudu tedy „*nelze spatřovat důvod pro odlišný přístup oproti soudní praxi v poměrech obč. zák.*“⁹⁴

Součástí úvahy o tom, jak se manžel staral o rodinu a domácnost, je tedy také zohlednění negativního chování. Jedním z nich je domácí násilí: „*Domácí násilí je protiprávní a neomluvitelné. Je protikladem péče o rodinu, kterou zákon výslovně uvádí jako jednu z okolností, jež jsou pro vypořádání BSM významné. Měli byt při vypořádání společného majetku zohledněna péče o rodinu, musí totéž platit i pro její nedostatek... Není rozhodující, zda násilí mělo přímý dopad na společný majetek; takový požadavek nestanoví ani zákon, když vedle sebe staví péči o rodinu na jedné straně a zásluhy o nabytí a udržení společného jmění na druhé straně... Pokud přitom péče o rodinu může vyvážit zásluhy o nabytí a udržení společného majetku..., může je zcela jistě i převážit.*“⁹⁵

Mezi další negativní chování staví judikatura také nevěru. Manželská věrnost je zákonem daná povinnost.⁹⁶ Jelikož ale zákon za nevěru neukládá žádnou sankci nevěra sama o sobě není důvodem pro aplikaci disparity podílů, nicméně pokud půjde ruku v ruce se zanedbáním péče o rodinu, domácnost a děti, které se negativně promítne na hospodaření se společným majetkem, založí důvod pro aplikaci rozdílných podílů. I nevěrný manžel však „*může i přes svoji nevěru řádně pečovat o rodinu, může být starostlivým a pečujícím otcem společných dětí, může se také řádně starat o nabytí a udržování majetku spadajícího do SJM*“⁹⁷, k rozdílným vypořádacím podílům tedy nebude důvod.

Dalšími aspekty odůvodňující rozdílnost vypořádacích podílů patří např. zásluhy manžela o získání majetku, vyhýbá-li se druhý manžel práci; případ, kdy

⁹² Psutka J. § 742 [Pravidla soudního vypořádání SJM]. In: Králíčková, Z., Hrušáková, M., Westphalová, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. Str. 351 - 374. ISBN 978-80-7400-795-8.

⁹³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. června 2012, sp. zn. 22 Cdo 1137/2012

⁹⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. března 2018, sp. zn. 22 Cdo 6109/2017

⁹⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. června 2012, sp. zn. 22 Cdo 1137/2012

⁹⁶ § 687 odst. 2 o.z.

⁹⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. února 2014, sp. zn. 22 Cdo 1683/2013

jeden z manželů opustí společnou domácnost a přestane se starat o rodinu; nebo závislost na návykových látkách a s ní spojené snížení společného majetku či zadlužení manželů a nedostatek péče o rodinu (i v tomto případě je dle Nejvyššího soudu nutné, aby se závislost promítla do hospodaření se společným majetkem, jinak nebude dán důvod pro disparitu⁹⁸).⁹⁹

K důvodům vedoucím k by měl soud přihlídnout bez návrhu. Pokud ale účastník sám disparitu nevyžaduje, a tedy netvrdí skutečnosti a nenavrhuje důkazy k prokázání důvodu pro disparitu, nemá soud důvod pro to, aby o rozdílnosti podílů rozhodl. Soud ani nemá povinnost vyzvat účastníka řízení, aby rozdílnost podílů nabídl a navrhl důkazy.¹⁰⁰

V každém případě platí, že vzhledem k tomu, že zákon sám o sobě v § 742 odst. 1 písm. a) předpokládá rovnost podílů, odklon od této nerovnosti musí být řádně odůvodněn.¹⁰¹

Rozdílná výše podílů bývalých manželů při vypořádání může být vyjádřena příkázáním určité věci jen jednomu z manželů, aniž by byl ohledně ní zavázán k finančnímu vyrovnání s druhým manželem.¹⁰²

Vnos do SJM, který není disparitou

Je však namístě rozlišovat disparitu vypořádacích podílů od vnosu do SJM. Soud by měl při rozhodování hledět na rozdíl mezi ustanoveními o přihlídnutí k potřebám nezaopatřených dětí a jak se manžel staral o rodinu a domácnost, a naopak jak se zasloužil o nabytí a udržení společného majetku – tedy v § 742 odst. 1 mezi písm. d) - f) a b) - c).

Při rozhodování o vypořádání SJM a případné nerovnosti vypořádacích podílů je významné, jak se každý z manželů během manželství staral o rodinu a zasloužil se o nabytí a udržení společného majetku. To, v jaké výši přispěl ze svého výlučného majetku na pořízení společného majetku, není pro úvahu o disparitě významné.¹⁰³ A také naopak – pokud výlučné prostředky manžela měly

⁹⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 3. 2012, sp. zn. 22 Cdo 3637/2010

⁹⁹ Francová, M., Dvořáková Závodská, J. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018. Str. 83. ISBN 978-80-7598-120-2.

¹⁰⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. října 2018, sp. zn. 22 Cdo 3470/2018

¹⁰¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. března 2018, sp. zn. 22 Cdo 6109/2017

¹⁰² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. října 2001, sp. zn. 22 Cdo 2914/99

¹⁰³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. května 2005, sp. zn. 22 Cdo 1821/2004

povahu vnosu do SJM, není možné je zohlednit v rámci nerovnosti podílů, nýbrž má nárok na vypořádání tohoto vnosu.¹⁰⁴

Pokud v důsledku toho, že jeden z manželů do SJM vnese více ze svého výlučného majetku, tedy se mu formou náhrady navrátí a získá větší část majetku, nepůjde o disparitu podílů, nýbrž o náhradu za vynaložený vnos.

Jako specifický případ mohu uvést situaci, kdy není jasné, zda výlučné prostředky manžela budou zohledněny jako vnos, nebo soud rozhodne o disparitě podílů. Stát se tak může v případě, když výlučné prostředky byly použity na úhradu potřeb rodiny, čímž by došlo k úspoře prostředků tvořících součást SJM.¹⁰⁵ Je třeba si individuálně zodpovědět otázku, zda šlo o prostý vnos prostředků do SJM z výlučného majetku manžela, nebo došlo k šetření majetku v SJM, tedy k zasloužení se o nabytí a udržení majetkových hodnot náležejících do společného jmění.¹⁰⁶

Pokud by se stalo, že by soud mezi vnosem a disparitním uspořádáním majetkových poměrů bývalých manželů nerozlišoval, dopustil by se nesprávného posouzení věci.¹⁰⁷

b) každý z manželů nahradí to, co ze společného majetku bylo vynaloženo na jeho výhradní majetek

Jedná se o tzv. zápočet, který má za cíl nahradit ušlý majetek. Podstatné je, v jakém rozsahu byly vynaloženy investice ze SJM na oddělený majetek jednoho z manželů. V rámci vypořádání SJM je třeba tyto investice vrátit investujícímu zpět. Soud však zápočet zohlední jen v případě, kdy bude tato okolnost zjištěna a účastníkem navržena, jelikož rozhoduje jen o majetku, který mu je stranami během řízení o vypořádání navržen. Není totiž reálně možné, aby soud aktivně zjišťoval majetkové poměry manželů. Pro zápočty se taktéž uplatní pravidlo tří let.¹⁰⁸

Podle § 709 odst. 1 písm. a) není součástí SJM to, co slouží osobní potřebě jednoho z manželů. Taková věc je tedy výlučným vlastnictvím jednoho z manželů.

¹⁰⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. července 2019, sp. zn. 22 Cdo 1486/2019

¹⁰⁵ např. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. července 2019, sp. zn. 22 Cdo 1486/2019

¹⁰⁶ Psutka J. § 742 [Pravidla soudního vypořádání SJM]. In: Králíčková, Z., Hrušáková, M., Westphalová, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. Str. 351 - 374. ISBN 978-80-7400-795-8.

¹⁰⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. prosince 2017, sp. zn. 22 Cdo 3227/2017

¹⁰⁸ Psutka, J. § 742 [Pravidla soudního vypořádání SJM]. In: Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. Str. 351 – 374. ISBN 978-80-7400-795-8.

Nabízí se otázka, co je takovou osobní věcí a zda lze v rámci vypořádání SJM žádat vrácení toho, co bylo na takovou věc ze společného majetku vynaloženo. Mezi věci osobní potřeby bude patřit např. ošacení, jídlo, léky či hygienické prostředky. Takové výdaje zpravidla nebudou předmětem vypořádání zápočtů. Rozdílem jsou však, vzhledem k celkové majetkové úrovni manželů, mimořádné výdaje. Podle starší judikatury, ze které lze ale nadále vycházet, jde o věci nikoliv obvyklé osobní potřeby. Takovou věcí může být drahý kožich.¹⁰⁹ V takovém případě se pak jedná o věc, na kterou byly vynaloženy prostředky ze SJM, které je třeba vypořádat.¹¹⁰

c) každý z manželů má právo žádat, aby mu bylo nahrazeno, co ze svého výhradního majetku vynaložil na společný majetek

Lhůta tří let se uplatní také v případě tzv. vnosů. Vnos je pasivum SJM. Je to pohledávka bývalého manžela, který vynaložil své výlučné prostředky na pořízení či zhodnocení majetku spadajícího ho SJM. Manžel se tedy zasloužil o zvýšení jmění, případně se vnosem zasloužil o to, aby na majetek nebyly použity prostředky ze SJM, tedy jmění ušetřil.¹¹¹

Při vypořádání vnosů je třeba dbát o to, že manželovi, který vynaložil své výlučné prostředky na majetek společný, má „*být uhrazeno ze společného majetku, druhým manželem však jen ve výši odpovídající poměru velikosti podílu, kterého se každému z nich dostává z bezpodílového spoluvlastnictví.*“¹¹² Děje se tak z toho důvodu, že nezhodnocuje jmění jen druhého manžela, ale celé společné jmění, tedy i jmění své. Skutečná hodnota SJM je tedy nižší o výši vnosu a při stanovení výše vypořádacích podílů nelze tento vnos odečíst od částky, který má jeden manžel zaplatit druhému.¹¹³

Od vnosu je třeba odlišit smluvní modifikaci SJM podle § 716 a násl. o.z., konkrétně rozšíření rozsahu společného jmění v zákonném režimu, ať už byla smlouva uzavřena za trvání manželství, či ji manželé uzavřeli ještě před jeho uzavřením jako snoubenci. Podle judikatury Nejvyššího soudu je třeba rozšíření SJM považovat za proces transformace výlučného vlastnictví na vlastnictví

¹⁰⁹ Zpráva Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 3. února 1972, sp. zn. Cpj 86/71

¹¹⁰ Pšutka, J. § 742 [Pravidla soudního vypořádání SJM]. In: Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. Str. 351 – 374. ISBN 978-80-7400-795-8.

¹¹¹ Tamtéž

¹¹² Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 28. listopadu 1969, sp. zn. 8 Cz 36/69

¹¹³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. července 2012, sp. zn. 22 Cdo 4072/2010

bezpodílové. Věc se stává součástí SJM a případně též jeho vypořádání. Tento proces reflektuje smluvní volnost manželů včetně možnosti si ujednat podmínky, za kterých transformaci učiní. O vnos ale půjde v případě, kdy se věc stane součástí SJM a jeden z manželů ji zhodnotí ze svých výlučných prostředků.¹¹⁴ Na problematiku rozdílu mezi vnosem a rozšíření SJM je třeba nahlížet individuálně spolu s hlediskem v ustanovení § 742 odst. 1 písm. f). Při řízení o vypořádání SJM může soud promítnout podmínky dohody o rozšíření SJM, za kterých k rozšíření došlo, do úvah o zachování či odklonu rovných vypořádacích podílů, a tedy přihlédne k tomu, „*jak se každý z manželů zasloužil o nabytí a udržení majetkových hodnot náležejících do společného jmění.*“¹¹⁵

Zákon neřeší otázku, jak soud bude při vypořádání přihlížet k vynaložení výlučných prostředků jednoho z manželů na výlučný majetek manžela druhého. Logicky nepůjde o vnos do SJM. Půjde o nákup osobních potřeb či náhradu škody způsobenou druhým manželem, která nespadá do SJM. O další případ vynaložení výlučných prostředků půjde při uspokojování potřeb druhého manžela, ale i potřeb rodinných: nákup potravin, paliva, placení záloh za elektřinu, zaplacení dovolené apod. Vnosem není ani plnění vyživovací povinnosti mezi manžely. Jak tedy dojde k nahrazení těchto prostředků? Manželé si vzájemné závazky typicky započtou či dojde k navýšení poměrné části majetku, kterou manžel, který ze svého vynaložil více prostředků, získá v rámci vypořádání.¹¹⁶

Uplatnění této pohledávky je právem manžela, nikoli jeho povinností, a záleží vždy jen na něm, zda tuto pohledávku uplatní a soud musí neuplatnění respektovat. Soud tedy nemůže překročit návrh na vypořádání a takový vnos započíst, pokud o to manžel sám nepožádá.¹¹⁷

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. ledna 2020, sp. zn. 22 Cdo 1912/2019-II – Investice vynaložené na společný majetek po rozvodu

Nejvyšší soud se vyjádřil k problematice investic, které byly jedním z bývalých manželů na společný majetek vynaložené až po nabytí právní moci rozsudku o rozvodu, tedy po zániku SJM. Podle něj mají být takovéto investice

¹¹⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. listopadu 2012, sp. zn. 22 Cdo 2480/2010

¹¹⁵ Tamtéž

¹¹⁶ Psutka, J. § 742 [Pravidla soudního vypořádání SJM]. In: Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L. a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. Str. 351 – 374. ISBN 978-80-7400-795-8.

¹¹⁷ Např. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. listopadu 2006, sp. zn. 22 Cdo 999/2006

z výlučného majetku zahrnutý do vypořádání SJM, a to bez ohledu na dobu jejich vynaložení (tzn. i po uplynutí zákonné tříleté lhůty).

Žalobce se, po uplynutí tří let od rozvodu, domáhal vypořádání investic na majetek, který byl před rozvodem součástí SJM, které vynaložil v době po rozvodu. Konkrétně šlo o výměnu oken a pořízení sporáku a mrazničky. Soud prvního stupně i odvolací soud shodně rozhodly, že tuto investici nelze vypořádat, jelikož uběhla lhůta tří let k vypořádání vnosů na majetek v SJM, resp. na společný majetek po rozvodu. Podle Nejvyššího soudu ale jestliže byly takové náklady učiněny v době zaniklého SJM, nelze na ně pravidlo tří let použít.

Investice na majetek v zaniklém SJM lze totiž přirovnat ke splácení dluhů, které po rozvodu hradil jen jeden z bývalých manželů. Jde taktéž o investice, a o kterých Nejvyšší soud rozhodl jako o vnosech, byť od rozvodu, a tedy zániku SJM, uplynuly více než tři roky. Přiměřeně se uplatní názor Nejvyššího soudu také na přírůstky a výnosy společné věci po zániku SJM.¹¹⁸

Podle Nejvyššího soudu se tedy pravidlo tří let se nemůže uplatnit tam, kde se jedná o součásti vztahující se k majetku v SJM, které vznikly až po zániku SJM. Vzhledem k tomu, že tyto ke dni zániku SJM neexistovaly, nemohou manželé ihned po zániku SJM uplatnit nárok na jejich vypořádání. Pokud by se pravidlo tří let uplatnilo, praxi by pak nastaly komplikace. „*V těchto případech by totiž účastníci řízení vůbec neměli lhůtu tří let k jejich možnému vypořádání před tím, než by měly nastoupit účinky nevyvratitelné domněnky vypořádání, a někdy by tato tříletá lhůta od zániku SJM uplynula ještě dříve, než přírůstky a výnosy vznikly. ... Jestliže tyto nároky nevznikly za trvání SJM, a nelze na ně proto vztáhnout tříletou lhůtu běžící od zániku SJM, nemohou bez dalšího podléhat zániku uplynutím tří let od zániku SJM.*“¹¹⁹

Co se týče konkrétně zmíněných věcí, a to sporáku a mrazničky, je možné je podle Nejvyššího soudu považovat za vnos nevypořádaného zaniklého SJM pouze tehdy, pokud budou tyto tvořit součást majetku v SJM a nebudou ve výlučném vlastnictví pořizovatele.

Nakonec je třeba připomenout, že podle výše uvedeného postupu nelze vypořádat ty vnosy, které byly vynaloženy ještě před rozvodem – tedy v době existence SJM. Na ty se vztahuje pravidlo o vypořádání na základě nevyvratitelné

¹¹⁸ Např. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. března 2018, sp. zn. 22 Cdo 6109/2017

¹¹⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. listopadu 2018, sp. zn. 22 Cdo 3210/2018

právní domněnky. Po uplynutí tří let na je pak lze vypořádat podle úpravy týkající se vypořádání spoluvlastnictví.

d) přihlédne se k potřebám nezaopatřených dětí

Rozvod manželů a následné vypořádání jejich společného jmění se bohužel netýká jen této dvojice, ale také dětí, které ze společného života rozvedených manželů vzešly. Zvláštní ochrany požívají děti nezaopatřené.

O.z. termín nezaopatřené dítě nedefinuje. Definici lze vyhledat ve zvláštních zákonech, a to v § 11 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře¹²⁰, a v § 20 odst. 4 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění. Soudní praxe může z těchto ustanovení vycházet, může se od nich však odklonit, jelikož jsou výše uvedené zákony předpisy veřejného práva a vypořádání SJM, jako práva soukromého, je dle § 1 odst. 1 o.z. nezávislé na uplatňování práva veřejného. Soud musí vzít v potaz, že určitých případech může být dítě hmotně zaopatřeno ještě před ukončením školní docházky. Stejně tak se ale na druhou stranu nemusí být schopné se živit dítě, které dosáhlo věkové hranice 26 let. Kritériem pro potřeby vypořádání tedy bude, jak je schopno se živit a vykonávat budoucí výdělečné činnosti. Zpravidla se bude za nezaopatřené dítě považovat to, ke kterému mají rodiče vyživovací povinnost.¹²¹

Oba manželé, jsou-li vlastní rodiče dítěte, mají k dítěti podle § 915 o.z. a násl. vyživovací povinnost. Tuto povinnost však nelze promítnout do stanovení vypořádacích podílů. Výživné na dítě bude stanoveno soudem zvlášť mimo řízení o vypořádání, proto není důvod pro navýšení podílu na majetku tomu manželovi, který bude mít dítě svěřené do péče s odůvodněním, že je tak učiněno v zájmu nezaopatřeného dítěte.

¹²⁰ (1) Za nezaopatřené dítě se pro účely tohoto zákona považuje dítě do skončení povinné školní docházky, a poté, nejdéle však do 26. roku věku, jestliže a) se soustavně připravuje na budoucí povolání (§ 12 až 15), nebo b) se nemůže soustavně připravovat na budoucí povolání nebo vykonávat výdělečnou činnost pro nemoc nebo úraz, anebo c) z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu je neschopno vykonávat soustavnou výdělečnou činnost. Posuzování zdravotního stavu pro účely tohoto zákona upravuje zákon upravující organizaci a provádění sociálního zabezpečení. (2) Po skončení povinné školní docházky se do 18. roku věku považuje za nezaopatřené dítě také dítě, které je vedeno v evidenci krajské pobočky Úřadu práce jako uchazeč o zaměstnání a nemá nárok na podporu v nezaměstnanosti nebo podporu při rekvalifikaci. (3) Za nezaopatřené dítě nelze však považovat dítě, které je poživitelem invalidního důchodu z důchodového pojištění pro invaliditu třetího stupně.

¹²¹ Psutka, J. § 742 [Pravidla soudního vypořádání SJM]. In: Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L. a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. Str. 351 – 374. ISBN 978-80-7400-795-8.

„K potřebám nezletilých dětí přihlížejí zpravidla v rámci rozhodování o tom, které věci mají jednomu z manželů připadnout, nedávají však zpravidla tomu z manželů, jemuž byly nezletilé děti svěřeny do výchovy, jenom z tohoto důvodu větší podíl na společném majetku.“¹²² Zájmy nezaopatřeného dítěte se tedy budou vztahovat na rozhodnutí o tom, komu připadne konkrétní věc. Příkladná je situace, kdy rodič, kterému bude dítě svěřené do péče, bude muset dítě vozit do školy – soud rozhodne o přikázání automobilu do výlučného majetku tohoto manžela.

Výše uvedené však nelze vykládat jako absolutní řešení. Je třeba ke každému případu přistupovat individuálně. Zvláště, půjde-li o přikázání věcí, které mají specifické určení a životnost – věcí, které jsou určeny k užívání dítětem (kočárek, dětská postýlka) – logicky pak budou takové věci přikázány bývalému manželovi, který má dítě v péči a pro druhého, který dítě v péči nemá, by tyto věci neměly svůj význam ani peněžní hodnotu. Není zde tedy namístě snižovat vypořádací podíl jednoho z bývalých manželů jen z důvodu, že mu budou přikázány věci, který sám nebude užívat.¹²³ Naopak věci, které nemají omezenou životnost a účel a slouží nejen k potřebě dítěte, např. klavír či zařízení dětského pokoje, znamenají rozšíření majetku toho manžela, který dostane dítě do péče.¹²⁴

Je třeba navýšit podíl také tomu z manželů, který dostal dítě do péče a má nízký výdělek a současně dostává z důvodu nízkého výdělku manžela druhého na dítě nízké výživné a tyto částky nestačí k uhrazení potřeb svěřeného dítěte.¹²⁵

e) + f) přihlédne se k tomu, jak se každý z manželů staral o rodinu, zejména jak pečoval o děti a o rodinnou domácnost a jak se každý z manželů zasloužil o nabytí a udržení majetkových hodnot náležejících do společného jmění

Těmito zásadami se rozumí tzv. kritéria zásluhovosti. Jelikož je třeba tyto dvě zásady vykládat ve vzájemné souvislosti, rozhodla jsem se pro účely této diplomové práce pro jejich spojení.

Zásady mají kořeny v ustanovení o uspokojení potřeb rodiny v § 680 o.z.: „Každý z manželů přispívá na potřeby života rodiny a potřeby rodinné domácnosti podle svých osobních a majetkových poměrů, schopností a možností tak, aby

¹²² Zpráva Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 3. února 1972, sp. zn. Cpj 86/71

¹²³ Psutka, J. § 742 [Pravidla soudního vypořádání SJM]. In: Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L. a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. Str. 351 – 374. ISBN 978-80-7400-795-8.

¹²⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 12. listopadu 1965, sp. zn. Prz 51/65

¹²⁵ Dvořák, J. a Spáčil, J. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. Právní rukověť (Wolters Kluwer ČR). Str. 243. ISBN 978-80-7357-597-7.

životní úroveň všech členů rodiny byla zásadně srovnatelná. Poskytování majetkových plnění má stejný význam jako osobní péče o rodinu a její členy.“

V běžném životě se často stává, že mají manželé rozdělené funkce: „... v rámci rodinných vztahů vždy funguje určité jedinečné rozdělení tzv. sociálních rolí, které odráží uspořádání vztahů manželů jak mezi sebou, tak i ve vztahu k jejich dětem. Zpravidla některý z manželů vykonává činnost vztahující se k domácnosti v užším smyslu a zajištění péči o ni v rozsahu kvalitativně či kvantitativně jiném než manžel druhý, a to z nejrůznějších důvodů daných predispozicemi druhého manžela, výkonem jeho zaměstnání apod. ... Smyslem vypořádání společného jmění manželů pak není postihovat takové rozdělení rolí formou disparity podílů, nejde-li o případy vybočující z běžných fungujících modelů manželství a péče jednotlivých členů o rodinu.“¹²⁶

Původně jsem měla za cíl o těchto zásadách psát jako o ochraně ženy v domácnosti a pracujícího muže. Společnost se ale vyvíjí a já stále častěji slyším o pracující ženě a muži starajícím se o domácnost. Uvědomila jsem si proto, že je namístě o manželských rolích psát neutrálně.

Nejčastějším případem rozdělení rolí je samozřejmě mateřská, resp. rodičovská dovolená, nicméně nerovnost podílení se na nabytí a udržení společného majetku může trvat i déle. Zásada péče o rodinu a domácnost má tedy za cíl chránit toho manžela, který sice rodině nepřispívá materiálně, ale zaslouží se o uklizený byt, vyprané prádlo či nakrmené a vychované dítě, tedy pečuje o rodinu a domácnost. Na druhou stranu ochranou manžela, který se zaslouží o nabytí společného majetku, je pak vyloučení disparity podílů – manžel, který vydělává, logicky bude mít méně prostoru na péči o rodinu a domácnost. V zásadě o péči o domácnost je obsažen i její protiklad – o disparitu půjde v případě nedostatku takové péče ze strany manžela, který rodině nepřispívá materiálně, ale ani nepečuje o rodinu ani domácnost, případně vykazuje další známky negativního chování. Pro příklady takových důvodů nedostatku péče viz výše text o disparitě podílů pod písm. a) v této podkapitole.

Bude-li mezi zasloužením se o nabytí majetku mezi manželky takový nepoměr, který nebude možné vyvážit péčí o rodinu a domácnost, pak soud určí odlišné velikosti vypořádacích podílů. Judikatura za takový případ považuje např. činnost „světově úspěšného sportovce, který vyvíjel značné úsilí k tomu, aby ve své

¹²⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. února 2019, sp. zn. 22 Cdo 105/2019

*sportovní činnosti dosáhl uvedeného postavení a tomu odpovídajících značných příjmů umožňujících nadstandardní životní úroveň rodiny a nabytí majetku značné hodnoty*¹²⁷. Je však třeba každý případ posuzovat individuálně: „*Sama okolnost, že na nabytí části majetku má větší zásluhu jeden z manželů ... není důvodem pro disparitu podílů.*“¹²⁸ Ke snížení vypořádacích podílů tedy nedojde, vyrovná-li druhý manžel takové zasloužení se o nabytí majetku svou péčí o rodinu a domácnost.

Fakt, že je tyto zásady třeba vykládat ve vzájemné souvislosti a ne vždy tedy bude důvod pro disparitu podílů, potvrzuje i okolnost, že takováto dělba činností mezi manžely často přispívá i zachování fungující rodiny. Příkladem je rodina podnikatele, který se do svého postavení a k vysokým příjmům vypracuje za podpory manželky, která mu poskytuje morální podporu a rodinné zázemí. Navzájem se tedy doplňují a nebude založen důvod pro nerovnost vypořádacích podílů. Judikatura¹²⁹ k tomuto připomíná, že se takto pečující manželka často vzdá vlastní kariéry, aby se mohla svou péčí o rodinu a domácnost zasloužit o fungující domov.¹³⁰

Odst. 2): Stanovení hodnoty vnosů a zápočtů

Pro kompletní výčet zásad pro vypořádání SJM zbývá zásada v ustanovení § 742 odst. 2 o.z., která oproti minulé úpravě obsažené v § 149 odst. 2 a 3 obč. zák. přibyla:

- „Hodnota toho, co ze společného majetku bylo vynaloženo na výhradní majetek manžela, stejně jako hodnota toho, co z výhradního majetku manžela bylo vynaloženo na společný majetek, se při vypořádání společného jmění započítává zvýšená nebo snížená podle toho, jak se ode dne vynaložení majetku do dne, kdy společné jmění bylo zúženo, zrušeno nebo zaniklo, zvýšila nebo snížila hodnota té součásti majetku, na niž byl náklad vynaložen.“

¹²⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. ledna 2001, sp. zn. 22 Cdo 2433/99

¹²⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. května 2005, sp. zn. 22 Cdo 1781/2004

¹²⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. března 2013, sp. zn. 22 Cdo 2150/2011

¹³⁰ Psutka, J. § 742 [Pravidla soudního vypořádání SJM]. In: Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L. a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. Str. 351 – 374. ISBN 978-80-7400-795-8.

Podle důvodové zprávy k o.z. se ve druhém odstavci „řeší otázka, která nikdy nebyla řešena zákonem, a po dlouhou dobu byla dostatečně řešena judikaturou. Současná doba, pro niž jsou charakteristické výkyvy cen oběma směry, vyžaduje výslovnou právní úpravu. Kromě snížení ceny se ale pamatuje i na její možné zvýšení.“¹³¹ Do účinnosti stávající právní úpravy bylo možno dožadovat se zápočtu pouze skutečně vynaložených investic.¹³²

Ustanovení má za cíl vzít v potaz mezidobí, během kterého se vynaložené prostředky mohou uplynutím doby značně zvýšit. Nemá být tedy započtena reálná výše prostředků, ale vypočítat se má podle zvýšení (resp. snížení) hodnoty majetku, na niž byl náklad vynaložen, a to ode dne vynaložení majetku do dne zániku SJM.

Nabízí se však otázka, jak vypočítat výši prostředků vynaložených na věc, která při vypořádání již neexistuje, tedy došlo k jejímu zániku či spotřebování. V takovém případě totiž nelze určit její aktuální hodnotu, když reálně je nulová. Byť věc v době vypořádání neexistuje, v minulosti na ni byl nějaký majetek vynaložen. Zákon ale soudu nedává jasný klíč, jak s takovou investicí, kterou chtějí bývalí manželé vypořádat, naložit.¹³³ Soud by zaprvé při vypořádání SJM mohl zohlednit pouze vnos či zápočet na věci, které v době vypořádání existují, a vypořádat jen takové pohledávky, které jsou spjaty s existencí nějaké majetkové hodnoty. Nárok na vypořádání takového vynaloženého nákladu by tedy neexistoval.¹³⁴ Takovou investici by bylo možno vypořádat jako bezdůvodné obohacení. Podle § 2999 odst. 3 a § 3000 o.z. by tedy obohacený manžel nahradil, co ušetřil. Toto řešení však vede k „nedostatečnému zohlednění toho, jak se manželé na úkor jmění výlučného majetku jen jednoho z nich obohatili (popř. naopak). Druhému manželovi by náležela jen hodnota jeho úspory v důsledku investice ze společného jmění.“¹³⁵

¹³¹ *Důvodová zpráva k o.z.* (konsolidovaná verze) [online]. Praha: Ministerstvo spravedlnosti České republiky, 2012-02-03. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>. Str. 183

¹³² Francová, M., Dvořáková Závodská, J. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018. Str. 72. ISBN 978-80-7598-120-2.

¹³³ Psutka, J. § 742 [Pravidla soudního vypořádání SJM]. In: Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. Str. 351 – 374. ISBN 978-80-7400-795-8.

¹³⁴ Melzer, F., Tégl, P., a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek IV, § 655-975 a související společná a přechodná ustanovení*. Praha: Leges, 2016. Komentátor. Str. 639. ISBN 978-80-7502-004-8.

¹³⁵ Psutka, J. § 742 [Pravidla soudního vypořádání SJM]. In: Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. Str. 351 – 374. ISBN 978-80-7400-795-8.

Druhou možností soudu je zdržet se v takovém případě ustanovení § 742 odst. 2. To totiž přímo nepožaduje, aby věc byla stále součástí společného či výlučného majetku, pouze určuje pravidla, jak určit výše investice. Lze tedy při vypořádání požadovat alespoň reálnou výši investice, která byla na již neexistující věc vynaložena.¹³⁶

Problematiku vypořádání výše investice na věc, která již není součástí ani společného majetku ani výlučného vlastnictví jednoho z manželů, jak vidno, nelze vyřešit na stručnou zákonnou úpravou. Ustanovení tedy představuje pouze normativní východisko, na základě kterého až soudní praxe v budoucnu rozhodne konkrétní řešení.¹³⁷

Vypořádání zvýšení či snížení hodnoty majetku v SJM se týká pouze věcí v SJM. Byl-li použit majetek ve výlučném vlastnictví jednoho z manželů na výlučný majetek druhého manžela, nejedná se o vypořádání SJM, jelikož žádná věcí do této masy nespadá. Bude se jednat pouze o darování či jiný převod mezi dvěma osobami, přestože jde o osoby sezdané.¹³⁸

3.2.3. Způsoby rozhodnutí soudu

Způsoby, kterými lze SJM rozhodnutím soudu vypořádat, jsou:

- přikázání konkrétní věci do výlučného vlastnictví jednoho z manželů,
- přikázání věci do vlastnictví jednoho z manželů s finanční kompenzací pro druhého,
- přikázání celého SJM do vlastnictví jednoho z manželů,
- rozdělení věci, přikázání věci do spoluvlastnictví obou manželů, a
- prodej věci a rozdělení výtěžku.

V praxi je běžná kombinace těchto způsobů. Některý majetek bude přikázán celý do výlučného vlastnictví jednoho či jednotlivě oběma manželům, jiné věci

¹³⁶ Melzer, F., Tégl, P., a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek IV, § 655-975 a související společná a přechodná ustanovení*. Praha: Leges, 2016. Komentátor. Str. 639. ISBN 978-80-7502-004-8.

¹³⁷ Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol. *Občanský zákoník: komentář*. 2. vydání. V Praze: C. H. Beck, 2019. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-747-7. Str. 816.

¹³⁸ Pšutka, J. § 742 [Pravidla soudního vypořádání SJM]. In: Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. Str. 351 – 374. ISBN 978-80-7400-795-8.

mohou být rozděleny, další prodány a výtěžek z prodeje mezi manžely rozdán. Všechny kombinace pak lze doplnit příkázáním finanční kompenzace či stanovením odlišných podílů na společných dlužích.¹³⁹

3.2.3.1. Příkázání konkrétní věci do výlučného vlastnictví jednoho z manželů

Vzhledem k tomu, že se ve většině případů ve spojení s touto možností vypořádání nepředpokládá finanční kompenzace druhému manželovi, a tedy je zde nízké riziko komplikací a dohadů, by měl být tento způsob vypořádání využíván vždy, pokud to okolnosti případu umožňují.¹⁴⁰

Jedním z hledisek pro příkázání věci do výlučného vlastnictví jednoho z bývalých manželů je účelné využití této věci.¹⁴¹ Nemělo by se stát, aby se rozhodnutím o vypořádání udržovaly stávající poměry mezi bývalými manžely, a už vůbec, aby se založily nové. Je-li to jen trochu možné, řízení o vypořádání by mělo kromě samotného vypořádání vyřešit a odstranit sporné situace.¹⁴²

Předcházet sporným situacím by se mělo podle ustálené judikatury Nejvyššího soudu např. tím, že dům v SJM stojící na pozemku, který je ve výlučném vlastnictví jen jednoho z bývalých manželů, má být příkázán do vlastnictví toho, kdo vlastní pozemek.¹⁴³ Pokud by při vypořádání došlo k závěru, že dům nebude příkázán do vlastnictví vlastníka pozemku, je třeba toto rozhodnutí řádně odůvodnit a podložit jej relevantními důvody, proč nebyla použita ustálená judikatura a proč je nedojde k právnímu sjednocení pozemku a stavby. Tímto řešením by se majetkový poměr bývalých manželů udržel, což by šťastným cílem vypořádání SJM určitě nebylo.¹⁴⁴

Soud má dále při vypořádání přihlídnout k tomu, který z manželů měl věc naposledy v držbě, tedy který ji užívá a u kterého dochází k amortizaci. Toto hledisko se využije zvláště, uplynula-li delší doba od rozvodu manželství do vypořádání SJM.¹⁴⁵ „Příkázání věci tomu z manželů, který věc konkrétně drží

¹³⁹ Psutka, J. § 740 [Vypořádání rozhodnutím soudu]. In: Králíčková, Z., Hrušáková, M., Westphalová, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. Str. 323 - 345. ISBN 978-80-7400-795-8.

¹⁴⁰ Tamtéž

¹⁴¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. února 2001, sp. zn. 22 Cdo 2289/99

¹⁴² Psutka, J. § 740 [Vypořádání rozhodnutím soudu]. In: Králíčková, Z., Hrušáková, M., Westphalová, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. Str. 323 - 345. ISBN 978-80-7400-795-8.

¹⁴³ Např. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. září 2005, sp. zn. 22 Cdo 180/2005, Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. května 2008, sp. zn. 22 Cdo 1187/2008

¹⁴⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. září 2018, sp. zn. 22 Cdo 2405/2018

¹⁴⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. prosince 2003 sp. zn. 22 Cdo 980/2003

a užívá, má nejlepší předpoklady pro to, aby došlo k vypořádání společného jmění harmonickým způsobem, který bude eliminovat možnost vzniku sporů do budoucna a současně povede u obou manželů k pocitu spravedlivého narovnání vzájemných vztahů.“¹⁴⁶

Zvláštní situací, kterou je vhodné zohlednit, je, byl-li majetek původně jen ve výlučném vlastnictví jen jednoho z bývalých manželů a později byl do SJM vložen. Nejvyšší soud např. řešil případ, kdy nemovitosti po mnoho generací patřily rodině manželky, která během manželství SJM o tento majetek rozšířila. Při řízení o vypořádání SJM soud přihlédl k tomu, že zde manželka podstatnou část svého života bydlela a má k danému místu citový vztah.¹⁴⁷

Případ, kdy bude naopak přikázat věc jen jednomu z bývalých manželů nutné, je dle ustálené judikatury vypořádání obchodního podílu. Podle rozsudku Nejvyššího soudu obchodní podíl může být v rámci vypořádání přikázán pouze manželovi, který je společníkem společnosti s ručením omezeným, tedy majitelem toho obchodního podílu. Jsou-li naopak oba manželé společníky společnosti a každý z nich má obchodní podíl, není možné tyto obchodní podíly přikázat jen jednomu z manželů. „*Například pokud jeden z manželů nabyl za trvání manželství za prostředky náležející do společného jmění obchodní podíl ve výši 60 % na společnosti s ručením omezeným a druhý z manželů nabyl za stejných podmínek obchodní podíl ve výši 40 % na téže společnosti, nelze přikázat jednomu z těchto manželů oba obchodní podíly, ale je nezbytné přikázat každému z manželů odpovídající obchodní podíl... Není proto možné, aby byl ve shora uvedeném případě přikázán jednomu z manželů obchodní podíl obou manželů. Manžel, kterému by byl přikázán obchodní podíl obou manželů, by byl totiž povinen zaplatit v rámci vypořádacího podílu druhému z manželů polovinu ceny jeho obchodního podílu, avšak k zániku účasti druhého manžela na obchodní společnosti by nedošlo.*“¹⁴⁸

¹⁴⁶ Psutka, J. § 740 [Vypořádání rozhodnutím soudu]. In: Králíčková, Z., Hrušáková, M., Westphalová, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. Str. 323 - 345. ISBN 978-80-7400-795-8.

¹⁴⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. listopadu 2011, sp. zn. 22 Cdo 1280/2011

¹⁴⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. května 2017, sp. zn. 22 Cdo 3192/2015

3.2.3.2. Příkazání věci do vlastnictví jednoho z manželů s finanční kompenzací pro druhého

Tento způsob vypořádání je modifikací výše uvedeného. Použije se v případě, kdy nebude možné bezplatně přikázat věc jen jednomu z bývalých manželů, aniž by byly vyrovnané podíly.

Pokud se přikáže hodnotná věc jednomu z manželů, která přesahuje hodnotu věcí přikázaných druhému, založí se nepoměr, který je nutné vyrovnat finanční kompenzací. Manžel, který při vypořádání získal hodnotnější majetek, musí vyplatit přesahující část podílu v penězích. V praxi může být nepoměr vyrovnán i tak, že manželovi, který získal majetek vyšší hodnoty, mohou být přikázány vyšší dluhy, které spadají do SJM.¹⁴⁹ Docílí se tak toho, že částka, kterou jeden z manželů bude povinen druhému na vyrovnání podílů vyplatit, bude co nejmenší.¹⁵⁰

Dle § 160 o.s.ř. odst. 1 je povinnost uloženou soudem třeba splnit do tří dnů od právní moci rozsudku. Jde o tzv. pariční lhůtu. V řízení o vypořádání SJM mohou okolnosti případu vyžadovat delší než zákonnou lhůtu, je ale žádoucí, aby majetkové poměry mezi manžely byly vypořádány v co nejkratší lhůtě.¹⁵¹

Nepoměr mezi vypořádanými podíly lze také vyrovnat, pokud by to nebylo možné jednorázově, ve splátkách.¹⁵² Dle odborné literatury ale toto řešení založí mezi bývalými manžely nový poměr.¹⁵³ Důvodem, proč s vyplacením kompenzační částky neotálet a splátkový kalendář nevytvářet na neúměrně dlouhou dobu či stanovit dlouhou lhůtu pro vyplacení jednorázové kompenzace, je fakt, že bývalý manžel, kterému bude kompenzován nižší vypořádací poměr, právní mocí rozsudku o vypořádání SJM přijde o své vlastnické právo k věci, která bude přikázána druhému manželovi. Lhůta plnění kompenzace by z toho důvodu neměla být nepřiměřeně dlouhá, a pokud by nebylo jiného řešení a šlo by o lhůtu trávající více let, jde o naprosto výjimečnou situaci a je nutné odůvodnění opřené o mimořádné okolnosti případu. Vhodný je také souhlas manžela, kterému má být kompenzace vyplacena.¹⁵⁴ Z práva na spravedlivý proces totiž pramení povinnost soudu dát

¹⁴⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. dubna 2007, sp. zn. 22 Cdo 1920/2005

¹⁵⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. září 2002, sp. zn. 22 Cdo 264/2001

¹⁵¹ Králík, M.: *JUDIKATURA NS: SPOLEČNÉ JMĚNÍ MANŽELŮ Z POHLEDU AKTUÁLNÍ ROZHODOVACÍ PRAXE*. Právní rozhledy, 10/2019. Str. 310

¹⁵² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. června 2016, sp. zn. 22 Cdo 1942/2016

¹⁵³ Melzer, F., Tégl, P., a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek IV, § 655-975 a související společná a přechodná ustanovení*. Praha: Leges, 2016. Komentátor. Str. 598. ISBN 978-80-7502-004-8.

¹⁵⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. března 2018, sp. zn. 22 Cdo 6109/2017

manželům prostor k vyjádření se k rozhodnutí o plnění ve splátkách, jejich výši a podmínkám jejich splatnosti.¹⁵⁵

Ačkoli si myslím, že čím méně závazků bude mezi bývalými manžely po vypořádání přetrvávat, tím lépe, v praxi jednorázová finanční kompenzace nemusí být tím správným řešením. Pokud by oba manželé se splátkovým kalendářem souhlasili, není namístě jim tuto možnost odpírat jen proto, aby se mezi nimi po vypořádání jejich společného majetku nezakládal nový poměr.¹⁵⁶

Pokud není jiné cesty, kompenzační povinnost může soud uložit i proti vůli obou bývalých manželů.¹⁵⁷

3.2.3.3. Přikázání celého SJM do vlastnictví jednoho z manželů

Finanční kompenzaci z předchozí kapitoly lze použít v případě, kdy bude celá masa SJM přikázána jen jednomu z bývalých manželů s tím, že druhého vyplatí.

Obvykle k přikázání celého SJM do vlastnictví jednoho manžela dochází v případě, kdy majetek v SJM užívá jen jeden z bývalých manželů, např. také se společnými nezaopatřenými dětmi, které má tento svěřené do péče.

Dalším obvyklým případem je situace, kdy sice soud přikáže celé SJM jen jednomu z bývalých manželů, nicméně stejnému manželovi přikáže k zaplacení také dluhy spadající do SJM, které dosahují hodnoty tohoto přikázaného majetku, když druhý manžel na zaplacení těchto dluhů nemá prostředky.¹⁵⁸

Je nutné přihlídnout k zásadám pro vypořádání SJM podle § 742 o.z. Namíste bude předat majetek tomu z bývalých manželů, který pečoval o rodinu a zasloužil se o rozšíření aktiv spadajících do SJM. Tomu z bývalých manželů, který o rodinu nepečoval a nepodílel se na nabytí a udržení majetku v SJM, ale naopak svým jednáním aktiva SJM zmenšoval či jej zadlužoval, by ve výsledku nemusela být přiznána ani kompenzace za to, že celý majetek spadající do SJM získal druhý manžel.¹⁵⁹

K přikázání celého SJM jednomu z bývalých manželů dochází také v případě vypořádání SJM v rámci konkursního řízení. Princip ochrany věřitelů je

¹⁵⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. června 2018, sp. zn. 23 Cdo 5844/2017

¹⁵⁶ Např. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. června 2016, sp. zn. 22 Cdo 1942/2016

¹⁵⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. května 2004, sp. zn. 22 Cdo 1054/2004

¹⁵⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. dubna 2007, sp. zn. 22 Cdo 1920/2005

¹⁵⁹ Psutka, J. § 740 [Vypořádání rozhodnutím soudu]. In: Králíčková, Z., Hrušáková, M., Westphalová, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. Str. 323 - 345. ISBN 978-80-7400-795-8.

pak upřednostněn před ochranou zájmu nezaopatřených dětí a rodiny. V konkursním řízení je totiž cílem maximální uspokojení věřitelů, proto zpravidla při vypořádání SJM příkázání majetku úpadci.¹⁶⁰ Za určitých okolností judikatura umožňuje zohlednit zájem rodiny úpadce a z toho důvodu mu přikázat věci, se kterými úpadce nepodnikal. Je třeba hledat rovnováhu mezi ochranou rodiny a zájmem věřitelů (aby byli věřitelé ze zbylého majetku uspokojeni).¹⁶¹

3.2.3.4. Rozdělení věci

Je-li to účelné, lze věc spadající do SJM, a která je dělitelná, rozdělit mezi bývalé manžele na dvě části. Nevýhodou tohoto řešení je, že jejím rozdělením věc ztratí na hodnotě (resp. klesne hodnota obou částí oproti věci jako celku), a tedy tento krok bude pro bývalé manžele majetkově nevýhodné, nicméně SJM se podaří vypořádat.

Nelze však opomenout, s přihlédnutím k § 712 o.z.¹⁶², úpravu zákona o zrušení spoluvlastnictví podle § 1144 o.z.: věc nemůže být rozdělena, snížila-li by se tím podstatně její hodnota. Pokud se ale rozdíl vyrovná v penězích, lze rozdělit věc na díly odpovídající přesně podílům spoluvlastníků. Rozdělí-li se společně právo manželů k nemovité věci, vzniknou podle § 1165 o.z. jednotky.

3.2.3.5. Příkázání věci do spoluvlastnictví obou manželů

Příkázání věci do spoluvlastnictví bývalých manželů je obdobou zákonné domněnky o vypořádání SJM, tedy když se bývalí manželé nedohodnou a ani jeden z nich ve lhůtě tří let nepožádá soud o vypořádání SJM. Jde zde založeno nové majetkové společenství mezi bývalými manžely, kteří mají ve většině případech, s ohledem na to, že se nedokážou na vypořádání majetku dohodnout, po rozvodu narušené osobní vztahy. Z tohoto důvodu soudy k této variantě přistupují jen zřídka tam, kde jiné řešení není možné (hospodárné, účelné). Před příkázáním ideálních podílů by mělo dostat přednost reálné rozdělení majetku (viz předchozí písm.).¹⁶³

¹⁶⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. října 2007, sp. zn. 22 Cdo 1725/2006

¹⁶¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. května 2016, sp. zn. 22 Cdo 194/2016

¹⁶² § 712 o.z.: „Není-li v této části zákona stanoveno jinak, použijí se pro společné jmění obdobně ustanovení tohoto zákona o společnosti, popřípadě ustanovení o spoluvlastnictví.“

¹⁶³ Např. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. září 2005, sp. zn. 22 Cdo 180/2005

Zabrání se tím tak případným sporům, které by vzhledem k narušeným vztahům a omezení vzájemné komunikace mohly vzniknout.¹⁶⁴

3.2.3.6. Prodej věci a rozdělení výtěžku

„Není možné, aby soud vypořádal SJM tak, že nařídí prodej nemovitostí, u něhož nelze vyloučit, že nebude realizován, tedy že nemovitosti nebudou prodány a nebude výtěžek, který by bylo lze mezi účastníky rozdělit. Tak by k jejich vypořádání soudem nedošlo a takový stav zákon nepředpokládá.“¹⁶⁵ Prodej věci a rozdělení výtěžku z tohoto prodeje mezi bývalé manžele je tedy otázkou spornou. Není smyslem vypořádání SJM, aby se bývalí manželé zbavovali vlastnictví k věcem, jež nadále nechtějí vlastnit.

Stávající literatura se kloní k závěru, že je prodej věci a rozdělení z výtěžku přístupným řešením vypořádání SJM v případě, kde bývalí manželé s prodejem věci a rozdělením výtěžku souhlasí. To se může stát za situace, kdy se má vypořádat věc značné hodnoty, kterou nelze rozdělit, ani jeden z bývalých manželů nemá prostředky na vyplacení druhého manžela a navíc ani jeden nemá zájem o nabytí věci do výlučného vlastnictví. Po příkázání věci do jejich spoluvlastnictví by stejně bylo zahájeno řízení o vypořádání tohoto spoluvlastnictví. Prodej věci je proto v tomto případě, s přihlédnutím k vážnoucí komunikaci a rozvrácenosti vztahů bývalých manželů, nejefektivnějším řešením. V takovém případě by pak zpeněžení věci a rozdělení výtěžku nebylo v rozporu se smyslem vypořádání.¹⁶⁶

Rozhodovací praxe soudů prozatím nezavedla závazné pořadí způsobů soudního vypořádání. Pro podmínky vypořádání SJM by šlo o neúčelný a nežádoucí krok a je vhodné nechat soudcům při vypořádání SJM široký rozsah pro volné uvážení, s přihlédnutím ke všem výše zmíněným (a dalším) aspektům.¹⁶⁷

¹⁶⁴ Psutka, J. § 740 [Vypořádání rozhodnutím soudu]. In: Králíčková, Z., Hrušáková, M., Westphalová, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. Str. 323 - 345. ISBN 978-80-7400-795-8.

¹⁶⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. října 2004, sp. zn. 22 Cdo 1399/2004

¹⁶⁶ Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol. *Občanský zákoník: komentář*. 2. vydání. V Praze: C. H. Beck, 2019. Beckova edice komentované zákony. Str. 816. ISBN 978-80-7400-747-7.

¹⁶⁷ Psutka, J. § 740 [Vypořádání rozhodnutím soudu]. In: Králíčková, Z., Hrušáková, M., Westphalová, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. Str. 323 - 345. ISBN 978-80-7400-795-8.

3.2.4. Vypořádání dluhů

Vedle vypořádání společného majetku v podobě aktiv je potřeba vypořádat pasiva, tedy dluhy, pokud nějaké v zaniklém SJM jsou.

Soud může dluhy mezi bývalé manžele rozdělit rovným dílem. Lze je také kompletně přikázat jen jednomu z bývalých manželů.¹⁶⁸ Jak bylo již obdobně uvedeno výše, podíl na dluzích by měl odpovídat podílu na získaném majetku, tj. čím větší přikázaný majetek, tím vyšší přikázaný dluh.¹⁶⁹ Tím se také docílí toho, že rozdělení aktiv a pasiv mezi manžely bude co nejrovnoměrnější a nejspravedlivější, což je ostatně cílem soudního vypořádání SJM. Takovými rozvržením dluhů se také zachová princip dlužnické solidarity manželů.¹⁷⁰

Dluh může být přikázán také jen jednomu z bývalých manželů (s jeho souhlasem) v tom případě, je-li dluh spjat s aktivem přikázaným jednomu z manželů (např. nemovitost). Opět se ale vyloučí účinky vůči věřiteli, který bude brát tento dluh za společný, jelikož půjde stále o společný hypoteční úvěr.¹⁷¹ Bývalí manželé se mají ale možnost s věřitelem domluvit na odlišných podmínkách. K tomu viz dále kapitolu č. 3.4. o vypořádání hypotečního úvěru. Pokud by se stalo, že v budoucnu vznikající úroky společného dluhu bude platit jen jeden z bývalých manželů, může o jejich náhradu požádat prostřednictvím samostatného řízení.¹⁷²

Výše dluhu

Co se týče výše dluhu, který se bude při soudním vypořádání projednávat, je třeba v základu vycházet z výše dluhu v okamžiku zániku SJM s přičtením příslušenství, o které dluh za dobu mezi zánikem SJM a jeho vypořádáním navýšil (podobně jako zhodnocení či znehodnocení aktiv – k tomu více viz kapitolu č. 3.2.1. o stanovení hodnoty předmětu vypořádání SJM).¹⁷³

¹⁶⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. října 2006, sp. zn. 22 Cdo 14/2006

¹⁶⁹ Dvořák, J. a Spáčil, J. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. Právní rukověť (Wolters Kluwer ČR). Str. 233. ISBN 978-80-7357-597-7.

¹⁷⁰ Psutka, J. § 740 [Vypořádání rozhodnutím soudu]. In: Králíčková, Z., Hrušáková, M., Westphalová, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. Str. 323 - 345. ISBN 978-80-7400-795-8.

¹⁷¹ Psutka, J. § 737 [Ochrana práv třetích osob před důsledky vypořádání]. In: Králíčková, Z., Hrušáková, M., Westphalová, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. Str. 304 - 311. ISBN 978-80-7400-795-8.

¹⁷² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. října 2013, sp. zn. 22 Cdo 2939/2012

¹⁷³ Psutka, J. § 740 [Vypořádání rozhodnutím soudu]. In: Králíčková, Z., Hrušáková, M., Westphalová, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. Str. 323 - 345. ISBN 978-80-7400-795-8.

Úročený dluh, který je ke dni rozhodnutí soudu neuhrazený, bude soudem vypořádán nejen co do splatné části dluhu, ale včetně úroků ode dne zániku SJM do dne rozhodnutí o vypořádání SJM a úroků, které k dluhu teprve v budoucnu přirostou.¹⁷⁴ Problematické může být pro soud určení, jak vypořádat a vůbec vyčíslit dluhy, které nejsou k okamžiku vypořádání splatné. Dluhy mohou mít odlišnou dobu splatnosti a různé úročení. Podle judikatury mají být vypořádány tak, že povinnost zaplatit dluh bude soudem uložena každému jednou polovinou.¹⁷⁵

3.3. Zákonná nevyvratitelná domněnka vypořádání SJM

Nedojde-li do tří let od zániku SJM k vypořádání toho, co bylo dříve jeho součástí, dohodou manželů o vypořádání SJM nebo nebyl podán návrh na vypořádání rozhodnutím soudu, nastoupí ze zákona nevyvratitelná domněnka vypořádání podle § 741 o.z.¹⁷⁶

Možnost vypořádání tímto způsobem byla do právního řádu zavedena novelou obč. zák. č. 131/1982 Sb. jako důsledek vývoje aplikační praxe.¹⁷⁷ Tato lhůta představuje prvek ochrany právní jistoty. Během tří let od zúžení, zrušení nebo zániku společného jmění totiž panuje stav nejistoty, komu věc bude patřit. Po uplynutí tří let pak bude určen konkrétní vlastník (či založeno podílové spoluvlastnictví na nemovitosti). Možné negativní důsledky zákonné domněnky vypořádání je nutné s ohledem na zásadu *vigilantibus iura scripta sunt* přičíst nečinným manželům.¹⁷⁸

Podle nevyvratitelné právní domněnky platí, že se bývalí manželé vypořádali následovně:

- a) hmotné věci movité jsou ve vlastnictví toho z nich, který je pro potřebu svou, své rodiny nebo rodinné domácnosti výlučně jako vlastník užívá,
- b) ostatní hmotné věci movité a věci nemovité jsou v podílovém spoluvlastnictví obou; jejich podíly jsou stejné,

¹⁷⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. října 2006, sp. zn. 22 Cdo 14/2006

¹⁷⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. prosince 2001, sp. zn. 30 Cdo 1881/2001

¹⁷⁶ Pšutka J. § 741 [Domněnka vypořádání]. In: Králíčková, Z., Hrušáková, M., Westphalová, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. Str. 346 – 351. ISBN 978-80-7400-795-8.: „V ustanovení je užit obrat „platí, že“, jedná se tedy o domněnku nevyvratitelnou.“

¹⁷⁷ Tamtéž

¹⁷⁸ Pšutka J. § 742 [Pravidla soudního vypořádání SJM]. In: Králíčková, Z., Hrušáková, M., Westphalová, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. Str. 351 - 374. ISBN 978-80-7400-795-8.

- c) ostatní majetková práva, pohledávky a dluhy náleží společně oběma; jejich podíly jsou stejné.

V následujícím textu si výše uvedené zásady blíže rozebereme. Obdobně jako v případě zásad o vypořádání SJM jsem pro lepší přehlednost následující podkapitoly označila přesně tak, jak jsou zásady uvedeny v zákoně.

a) hmotné věci movité jsou ve vlastnictví toho z bývalých manželů, který je pro potřebu svou, své rodiny nebo rodinné domácnosti výlučně jako vlastník užívá

Předpokladem k naplnění této domněnky je užívání věci (a faktické ovládnutí) jedním z bývalých manželů jako své vlastní. Cílem ustanovení je, aby uživatel po uplynutí tříleté lhůty věc užíval jako její výlučný vlastník. Zákon „vychází z nevyvratitelné domněnky, že bývalí manželé mají společnou vůli zachovat tento stav (kdo věc výlučně užívá, bude ve výlučném užívání pokračovat i nadále, jako výlučný vlastník věci).“¹⁷⁹ Užívání věci ale nemusí být uskutečňováno na základě vzájemné dohody manželů. Někdy se tak stane, aniž by si jeden nebo druhý vůbec uvědomoval. Není-li však manžel s takovým užíváním spokojen, může do tří let od zániku SJM navrhnout druhému manželovi dohodu o vypořádání věci či podat žalobu na vypořádání soudu (obě varianty viz kapitoly výše).

Do okamžiku uplynutí této lhůty, pokud se bývalí manželé nedohodli, nebo o vypořádání nerozhodl soud, věc zůstává ve spoluvlastnictví obou manželů, a tedy součástí masy zaniklého, avšak nevypořádaného SJM. Pokud tedy manžel, který věc užívá, s věcí nakládá v rámci záležitostí, které nelze považovat za běžné (§ 714 o.z.), aniž by mu k tomu druhý manžel dal souhlas, může se dotčený manžel stále dovolat neplatnosti takového jednání. Takovým případem může být např. převod věci na jinou osobu – nabyvatel se sice převodem stane novým vlastníkem věci, nicméně do uplynutí tříleté lhůty je takový převod relativně neplatný.¹⁸⁰

Podle Nejvyššího soudu znak zákonné domněnky vypořádání, tedy výlučné užívání věci pro svou potřebu, potřeby rodiny a domácnosti, nemůže být naplněn ke vztahu k hotovosti, ačkoli se jedná o movitou věc (a nezáleží na tom, zda se jedná o peníze uložené v bance či hotovost). Půjde-li jen o držbu peněz, nejedná se

¹⁷⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. června 2012, sp. zn. 28 Cdo 611/2011

¹⁸⁰ Pšutka J. § 741 [Domněnka vypořádání]. In: Králíčková, Z., Hrušáková, M., Westphalová, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. Str. 346 – 351. ISBN 978-80-7400-795-8.

o jejich užívání, a to proto, že domněnka vypořádání pro svou aplikaci vyžaduje, aby movitá věc byla bývalým manželem užívána. Pojem užívání nelze vykládat tak, že zahrnuje pouhé držení za účelem uchování hodnoty (pod které lze podřadit její opatrování, přepočítávání, přemístování).

Bude tomu tak například v situaci, kdy manželé prodají nemovitost spadající do SJM. V tomto případě podle Nejvyššího soudu prostředky představující kupní cenu „vstoupily v rámci nevypořádaného společného jmění manželů na místo prodaných nemovitostí“, a tedy na ně nelze uplatnit zákonnou domněnku o vypořádání. Je nutné tyto prostředky vypořádat v obecném režimu podle § 741 písm. b) a rozdělit je mezi bývalé manžele napůl.¹⁸¹

Dále podle Nejvyššího soudu dále nelze zakotvit zákonnou domněnku vypořádání, „že v případě, kdy u jednoho z bývalých manželů setrvá svazek bankovek či cihla zlata, vzdává se druhý z bývalých manželů svého spoluvlastnického podílu, tedy souhlasí s tím, že prvním bývalému manželovi uvedená aktiva připadnou do výlučného vlastnictví.“¹⁸² Pod užívání pro účely užití nevyvratitelné domněnky vypořádání lze podle Nejvyššího soudu ale podřadit např. „jízdu s automobilem, práci na počítači či hru s tenisovou raketou.“¹⁸³

b) ostatní hmotné věci movité a věci nemovité jsou v podílovém spoluvlastnictví obou; jejich podíly jsou stejné

V předchozím bodě jsem vylíčila situaci, kdy movitou věc užívá jeden z bývalých manželů jako výlučný vlastník. Pokud ale věc nebude využívána výlučně jedním z nich, budou ji mít uplynutím lhůty ve spoluvlastnictví¹⁸⁴.

Jde-li o nemovitou věc, není podstatné, kdo ji (nebo zda vůbec někdo) užívá. Nevypořádají-li se bývalí manželé, po třech letech od zániku SJM bude nemovitá věc v režimu spoluvlastnictví. Fakt, že v katastru nemovitostí není tato skutečnost zaznamenána a po uplynutí třech let bude nemovitá věc v seznamu zapsána stále v rámci SJM, na účincích nevyvratitelné domněnky nic nemění. Pro pořádek lze spoluvlastnictví deklarovat „na základě prohlášení jednoho z bývalých manželů s náležitostí obdobným souhlasnému prohlášení, doloženého pravomocným

¹⁸¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. června 2012, sp. zn. 28 Cdo 611/2011

¹⁸² Tamtéž

¹⁸³ Tamtéž

¹⁸⁴ Psutka, J. *Společné jmění manželů*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. Str. 276 ISBN 978-80-7400-565-7: „Zákonodárce zde, zjevně nedopatřením pod vlivem dřívější terminologie, používá pojem *podílové spoluvlastnictví*, je třeba však bez dalšího dospět k závěru, že se jím má na mysli spoluvlastnictví dle § 1115 a násl...“

rozhodnutím tuzemského soudu o rozvodu manželství a potvrzením tohoto soudu, že do uplynutí tří let od zrušení manželství nebyla podána žaloba na soudní vypořádání společného jmění manželů, ani neproběhlo nebo neprobíhá řízení o vypořádání zaniklého společného jmění manželů.“¹⁸⁵ Do této kategorie spadá i právo stavby.¹⁸⁶

c) ostatní majetková práva, pohledávky a dluhy náleží společně oběma; jejich podíly jsou stejné

Nejedná-li o věci hmotné movité a nemovité, tato ostatní majetková práva, pohledávky a dluhy náleží oběma manželům společně. Majetkovými pravy dle této domněnky jsou i pohledávky. Pro přehlednost jsou ale zákonodárcem zmíněny vedle majetkových práv samostatně.¹⁸⁷ Do této kategorie spadají všechny nehmotné věci, které byly před jeho zánikem součástí SJM. Jde např. také o podíl ve společnosti nebo družstvu.

Také dluhy náleží po uplynutí tříleté lhůty oběma bývalým manželům společně, jejich podíly jsou stejné. „Oproti vypořádání dohodou či rozhodnutím je zde jen pevně stanovený podíl na dluhu ve výši jedné poloviny pro každého z manželů. Tato skutečnost se ovšem neprojeví přímo ve vztahu k třetí osobě, ale až v případě následného regresu mezi oběma dlužníky.“¹⁸⁸

Zákonná domněnka vypořádání SJM dopadá na všechny věci, které byly součástí SJM. Důležité je, aby věci v okamžiku uplynutí lhůty existovaly. Pokud byla nějaká věc v mezidobí spotřebována, zničena, či zanikla, nemá to vliv na účinky domněnky, a to ani na podíly vypořádání.¹⁸⁹ Nehraje zde roli ani cena věci. Dále je nepodstatné, jak kdo z manželů pečoval o rodinu, jak se kdo zasloužil

¹⁸⁵ § 68 Vyhlášky č. 357/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrální vyhláška)

¹⁸⁶ Psutka J. § 741 [Domněnka vypořádání]. In: Králíčková, Z., Hrušáková, M., Westphalová, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. Str. 346 – 351. ISBN 978-80-7400-795-8.

¹⁸⁷ Psutka, J. *Společné jmění manželů*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. Str. 277. ISBN 978-80-7400-565-7.

¹⁸⁸ Psutka J. § 741 [Domněnka vypořádání]. In: Králíčková, Z., Hrušáková, M., Westphalová, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. Str. 346 – 351. ISBN 978-80-7400-795-8.

¹⁸⁹ Psutka, J. *Společné jmění manželů*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. Str. 286. ISBN 978-80-7400-565-7: Takto spotřebovaná věc „přestane být do budoucna předmětem vypořádání...“

o nabytí a údržbu hodnot spadajících do SJM, zájmy nezaopatřených dětí nejsou též podstatné.¹⁹⁰

Zákonem stanovená tříletá lhůta pro vypořádání SJM je prekluzivní. Nelze ji prodloužit, prominout, dohodou změnit. Po jejím uplynutí tedy právo na vypořádání jiným způsobem zaniká. Její nevyvratitelný charakter má zabránit tomu, aby bylo vypořádání, ke kterému na základě této domněnky dojde, vyvrácen odlišnou vůlí bývalých manželů. Jde také o lhůtu hmotněprávní, tedy že návrh na vypořádání musí být doručen soudu, nikoli předán k doručení, jak je tomu u lhůty procesněprávní. Je tomu tak i v případě dohody o vypořádání nemovité věci, původně patřící do SJM, která dle § 738 odst. 1 o.z. nabývá účinnosti zápisem do veřejného seznamu. Byl-li návrh na vklad práva do katastru nemovitostí podle dohody o vypořádání SJM, byť uzavřené do tří let od zániku SJM, podán po uplynutí tříleté lhůty, katastrální úřad jej musí zamítnout a vklad neprovede. Důvodem je fakt, že po uplynutí zákonné tříleté lhůty nejsou bývalí manželé oprávněni nakládat s věcí jakožto nevypořádanou částí SJM. Uplynutím tříleté lhůty se z bývalých manželů stávají spoluvlastníci věci a každému náleží ideální podíl na věci. Spoluvlastnictví bývalých manželů může být po uplynutí tří let od zániku SJM zrušeno a vypořádáno podle právní úpravy o vypořádání spoluvlastnictví v § 1140 a násl. o.z.

S uplatněním zákonné domněnky o vypořádání souvisí i skutečnost, že po její účinnosti nebude možné, aby proti sobě bývalí manželé uplatňovali vzájemné zápočty podle § 742 odst. 1 písm. b) a c), ani vynaložené prostředky podle odst. 2.¹⁹¹

Na způsob vypořádání SJM uplatněním zákonné domněnky vypořádání, obecně nahlížím ale, a to hlavně co se týče vlastnictví k nemovitým věcem, jako na ten nejméně vhodný. Ač jím zákonodárce zamýšlí, aby došlo ke konečnému a komplexnímu vypořádání SJM¹⁹², v důsledku toho, že si bývalí manželé SJM po rozvodu společný majetek nevypořádají, mezi nimi totiž bude přetrvávat stále nějaký vztah. Nikoli sice už svazek manželský, ale trvat bude spoluvlastnictví (nemovitých věcí).

¹⁹⁰ Psutka J. § 741 [Domněnka vypořádání]. In: Králíčková, Z., Hrušáková, M., Westphalová, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)* 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. Str. 346 – 351. ISBN 978-80-7400-795-8.

¹⁹¹ Psutka J. § 741 [Domněnka vypořádání]. In: Králíčková, Z., Hrušáková, M., Westphalová, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)* 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. Str. 346 – 351. ISBN 978-80-7400-795-8.

¹⁹² Tamtéž

3.4. Vypořádání hypotečního úvěru

Jedním z nejčastějších předmětů vypořádání SJM je podle mého názoru vedle nemovitostí hypoteční úvěr (dále jen hypotéka). Z toho důvodu jsem se rozhodla této problematice blíže věnovat.

Vypořádání hypotéky, která je součástí SJM, nebývá v praxi jednoduchou záležitostí. Dohoda, kterou za účelem vypořádání SJM bývalí manželé uzavřeli, je totiž účinná pouze mezi nimi, nikoli ve vztahu k věřitelům.¹⁹³ Jak je již řešeno v kapitole č. 2.4., o nedotknutelnosti třetí osoby, cítí-li se třetí osoba být touto dohodou dotčena na svých právech, může se obrátit na soud, aby určil, že vypořádání proti ní není účinné. Proto je třeba ze strany dlužících bývalých manželů kontaktovat banku a dotázat se, zda bude jako věřitel souhlasit s převzetím dluhu jen jedním z nich a vyvázáním druhého z tohoto úvěru. Mohlo by se totiž jinak stát, že bude následně jeden z bývalých manželů dle dohody o vypořádání SJM zapsán jako vlastník nemovitosti v katastru nemovitostí, nicméně úvěr zůstane oběma bývalým manželům společný. Vzhledem k tomu, že jsou pro banku jako věřitele samozřejmě výhodnější dva dlužníci než pouze jeden, nemusí dát s tímto vypořádáním souhlas. Jako spoludlužník místo jednoho z bývalých manželů tak může nastoupit např. nový partner rozvedeného manžela, rodič či dospělé dítě.

Je třeba brát v potaz také to, že pokud manželé za trvání manželství neměli majetek v režimu oddělených jmění, a tedy byly jejich příjmy součástí SJM, a hypotéku ze svých příjmů splácel pouze jeden z manželů, znamená to, že ji až do pravomocného rozsudku o rozvodu splácel i za druhého manžela. Po právní moci rozsudku o rozvodu má možnost platící bývalý manžel po druhém bývalém manželovi požadovat vrácení poloviny této platby.

Větším problémem pak bude situace, jestliže hypotéku nesplácel (a ani po rozvodu nesplácí) ani jeden z manželů, jelikož se manželé v důsledku rozvrácené komunikace nemohli dohodnout, kdo hypotéku bude splácet. Řešením je podání žaloby o vypořádání tohoto dluhu (a samozřejmě současně dalších případných pasiv či aktiv). Soud pak může rozhodnout, že bude přikázána hypotéka oběma bývalým manželům jednou polovinou, nebo, týká-li se hypotéka přikázané nemovitosti jen jednomu z bývalých manželů, přikáže s jeho souhlasem hypotéku jen tomuto.

¹⁹³ § 737 o.z.: (1) Vypořádáním jmění nesmí být dotčeno právo třetí osoby. Bylo-li její právo vypořádáním dotčeno, může se třetí osoba domáhat, aby soud určil, že je vypořádání vůči ní neúčinné. (2) Vypořádání dluhů má účinky jen mezi manžely.

Soud v době vypořádání SJM zpravidla nedokáže vyčíslit, a tudíž vypořádat přesnou výši zůstatku dluhu, jelikož až do úplného splacení není jeho výše známa, a to jak z důvodu příslušenství, tak změn fixačního období, předběžného splacení úvěru apod. Z toho důvodu soud vypořádá také příslušenství, které k dluhu přirostou teprve v budoucnu, nikoli ale přesnou částkou, nýbrž rovným dílem.¹⁹⁴ Tímto postupem se splní účel vypořádání SJM, kdy „je třeba upravit nikoli vztah některého z účastníků vůči peněžnímu ústavu, ale vzájemné vztahy mezi účastníky“¹⁹⁵, a tedy se zcela vypořádá předmět řízení. Ten bývalý manžel, který v konečném důsledku zaplatí více, má pak nárok požadovat po druhém náhradu.¹⁹⁶

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. ledna 2021, sp. zn. 22 Cdo 3428/2020-287 – Splácení hypotéky na dům ve výlučném vlastnictví

Nejvyšší soud se vyjádřil k situaci, kdy jeden z manželů ještě za trvání manželství splácel hypotéku na pořízení nemovitosti, která je v jeho výlučném vlastnictví. Účastníci v době, kdy byli manžely, bydleli i s nezletilým dítětem v domě patřícím manželovi, v tomto případě žalovanému. Dům byl zatížen hypotékou sloužící k jeho pořízení. Úvěr splácel žalovaný, celkem šlo za dobu trvání manželství okolo 350 000 Kč. Manželka, žalobkyně, se po rozvodu dožadovala vypořádání této částky jako vnosu ze SJM na výlučný majetek bývalého manžela. Žalovaný ale takové vypořádání odmítal s tím, že šlo o částku, která sloužila k zajištění bydlení rodině, nikoli např. o částku, kterou by se splácela nemovitost, která by byla žalovaným pořízena pouze jako investiční. Splátky, kterými se hradil úvěr na pořízení domu, plnily funkci nájemného, které by bylo hrazeno, kdyby rodina žila v nájemním bytě či domě, tedy plnily v podstatě stejný účel. Šlo navíc o částku, která byla výrazně nižší, než kterou by tato tříčlenná rodina utratila za nájemní byt. Z toho důvodu měl žalovaný za to, že šlo o úhradu záležitostí spojených s běžným chodem domácnosti a nikoli o mimořádné výdaje, které by se měly vypořádat jako náklady vynaložené na jeho výhradní majetek podle § 742 odst. 1 písm. b) o.z. Ostatně zákon stanoví manželům povinnost přispívat na potřeby života rodiny a potřeby rodinné domácnosti¹⁹⁷, tedy by bylo

¹⁹⁴ Francová, M., Dvořáková Závodská, J. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018. Str. 78-80. ISBN 978-80-7598-120-2.

¹⁹⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. prosince 2001, sp. zn. 30 Cdo 1881/2001

¹⁹⁶ Tamtéž

¹⁹⁷ § 690 o.z. „Každý z manželů přispívá na potřeby života rodiny a potřeby rodinné domácnosti podle svých osobních a majetkových poměrů, schopností a možností tak, aby životní úroveň všech členů rodiny byla zásadně srovnatelná. Poskytování majetkových plnění má stejný význam jako osobní péče o rodinu a její členy.“

podle žalovaného nesmyslné, kdyby zákon na jedné straně stanovil takovou povinnost a na druhé straně umožňoval, aby si tyto úhrady za běžný chod rodinné domácnosti při vypořádání SJM jeden z bývalých manželů vůči druhému vyfaktoval. Nejvyšší soud dal žalovanému za pravdu a konstatoval, že peníze vynaložené na potřeby života rodiny a potřeby rodinné domácnosti ze SJM se nenahrazují. Tyto částky tedy nejsou předmětem vypořádání SJM, jelikož nebyly vynaloženy na výhradní majetek žalovaného.

V uvedeném případě však došlo k souběhu dvou hypotéz: peníze vynaložené ze společného majetku, sloužící k zajištění potřeb života rodiny společné domácnosti, ale zároveň vynakládané na výlučný majetek jednoho z manželů. Pro vyřešení sporu, zda jde o vnos na výlučný majetek žalovaného, je třeba si zodpovědět otázku, zda by bylo na obdobné bydlení třeba vynaložit nižší či vyšší částku. Pokud by šlo o částku nižší, bylo by třeba žalovaným poměrně uhradit, co bylo na splátky hypotéky vynaloženo. Částka by ale byla v tomto konkrétním případě vyšší, proto nešlo o vnos na výlučný majetek jednoho z manželů a žalovaný nemusel žalobkyni nic nahrazovat.

Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 20. února 2020, sp. zn. 26 Co 293/2019 – Nepřípustnost žaloby na vydání bezdůvodného obohacení

Krajský soud v Hradci Králové rozhodoval o vypořádání hypotéky, která byla po rozvodu placena jen jedním z bývalých manželů. V tomto případě byly nemovitosti zakoupeny za trvání SJM, byly jeho součástí a po rozvodu hradil bývalý manžel, žalobce, splátky zbývající části hypotéky výlučně ze svých prostředků. Žádal po bývalé manželce, žalované, zaplacení poloviny splátek v rámci řízení o vydání bezdůvodného obohacení, nad rámec vypořádání SJM. Peníze vynaložené na hypotéku ale nepředstavují bezdůvodné obohacení druhého manžela, který hypotéku nesplácel a je třeba tuto platbu vypořádat v rámci vypořádání SJM: *„Vynaložil-li jeden z bývalých manželů na úhradu společných dluhů vzniklých v průběhu manželství něco ze svého výlučného majetku po zániku manželství (a po zániku SJM), může se domáhat vypořádání tohoto vnosu v řízení o vypořádání SJM, nikoli samostatnou žalobou o zaplacení bezdůvodného obohacení, protože nejde o samostatný nárok vůči druhému z bývalých manželů, ale jde o nárok vůči mase SJM.“*

Dle uvedeného rozhodnutí, a také dle ustanovení § 742 odst. 2 o.z., pokud jeden z manželů vynaložil něco na společný majetek ze svého výlučného majetku,

má mu být uhrazena ze společného majetku druhým manželem odpovídající poměr, kterého se mu dostává ze SJM. Pohledávka manžela totiž nesměruje vůči bývalému manželovi, nýbrž vůči masé SJM, proto je třeba uplatnit tuto pohledávku v rámci vypořádání SJM. Žaloba na vydání bezdůvodného obohacení se uplatňuje subsidiárně, tedy pouze tehdy, nelze-li závazkové vztahy posuzovat podle jiných ustanovení zákona. Upřednostní se tedy speciální právní úprava týkající se majetkových vztahů mezi (bývalými) manžely před obecnou úpravou bezdůvodného obohacení. Pokud by se soud rozhodl pro setrvání řízení o žalobě na vydání bezdůvodném obohacení, nebylo by vypořádání majetkových vztahů bývalých manželů úplné a celá situace by řízení o vypořádání zneřehlednila, navíc by vznikaly zbytečně vynaložené náklady, které by se s řízením, které by bylo ve výsledku nadbytečné, spojovaly.

3.5. Období mezi rozvodem a vypořádáním SJM

Zvláštním přechodným stavem lze nazvat období mezi zánikem SJM¹⁹⁸ a jeho vypořádáním. Mezi rozvodem (tj. zánikem SJM) a okamžikem vypořádání jmění bývalých manželů může uplynout dlouhá doba, která obecně končí po třech letech od rozvodu.¹⁹⁹ V této době se podle § 736 věty druhé o.z. na zaniklé jmění použijí přiměřeně ustanovení o SJM. Není zcela jasné, jaký majetkový vztah mají během tohoto přechodného stavu bývalí manželé k předmětům nevypořádaného SJM. Dalo by se říci, že do doby, kdy se manželé vypořádají, či uběhne tříletá lhůta pro uplatnění zákonné domněnky o vypořádání mají bývalí manželé potenciaální vlastnictví ke každé věci, která dosud nebyla vypořádána. Okamžikem vypořádání, ať už půjde o vypořádání na základě dohody, rozhodnutím soudu nebo užitím zákonné domněnky o vypořádání, bude teprve nastolena jistota. K takovému řešení lze dospět přirovnáním tohoto přechodného stavu k přechodnému stavu, který trvá od smrti zůstavitele do nabytí právní moci rozhodnutí v pozůstalostním řízení (§ 184 a násl. z.ř.s.). Podle § 110 odst. 1 věta před středníkem z.ř.s. „účastníky jsou

¹⁹⁸ Také zrušením či zúžením.

¹⁹⁹ Psutka, J. *Společné jmění manželů*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. Str. 285. ISBN 978-80-7400-565-7.: „Ani tato lhůta však neplatí absolutně. Specifické podmínky z jejího běhu zakotvuje insolvenční zákon. Lhůta se rovněž staví podáním návrhu na soudní vypořádání, daný mezistav pak trvá po celou dobu řízení...“

ti, o nichž lze mít důvodně za to, že jsou zůstavitelovými dědici“. Do nabytí právní moci rozhodnutí o dědictví však panuje nejistota, komu, zda, a co připadne.²⁰⁰

Dosud nevypořádaný majetek, původně spadající do SJM, během přechodného stavu zůstává v bezpodílovém vlastnictví bývalých manželů. Vztahem bývalých manželů bude zvláštní společenství jmění podle § 1236 a násl. o.z. Oba bývalí manželé mají právo k celé věci, která spadá pod nevypořádanou masu zaniklého SJM. Mohou tedy celou věc užívat a nakládat s ní (pronajmout, prodat atd.). Je ale třeba zdůraznit, že „každému z bývalých manželů náleží právo k celé věci, omezené jen stejným právem druhého bývalého manžela.“²⁰¹

V mezidobí může věc samozřejmě přinášet nějaký zisk. Takovým ziskem může být např. nájemné bytu, domu či jiné věci, která je součástí zaniklého, dosud nevypořádaného SJM. Dikce zákona nám na otázku, zda se takový zisk stává součástí majetku k vypořádání, nedává odpověď. Podle judikatury Nejvyššího soudu bývalí manželé nenabývají do zaniklého SJM nový majetek, k majetku však přibývají výnosy z tohoto nevypořádaného majetku (popř. přírůstky k němu), které se vypořádají společně s majetkem, se kterým jsou spojené.^{202, 203}

Na situaci v mezidobí lze použít v předchozí podkapitole uvedený rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 20. února 2020, sp. zn. 26 Co 293/2019, taktéž obecně pro vypořádání splácení dluhů spadajících do zaniklého SJM. Každý má podle § 742 odst. 1 písm. c) o.z. právo žádat o náhradu nákladů, které byly vynaloženy z jeho výlučného majetku na majetek společný. Manžel, který takové náklady vynaložil, se může v řízení o vypořádání SJM domáhat vypořádání tohoto vnosu. I v případě takto vynaložených investic *„je namístě, aby soud ve výroku o jejich vypořádání promítl jejich výši v době, kdy k vypořádání dochází, při současném zohlednění toho, co který z účastníků na sporný dluh zaplatil.“*²⁰⁴

Taktéž připomínám již zmíněný rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. ledna 2020, sp. zn. 22 Cdo 1912/2019-II, podle kterého se na investice, které byly jedním z bývalých manželů na společný majetek vynaložené až po nabytí právní moci rozsudku o rozvodu, tedy po zániku SJM, zákonná tříletá lhůta nevztahuje a lze je vypořádat v rámci řízení o vypořádání i po uplynutí této lhůty.

²⁰⁰ Bičovský, J., Holub, J., Pokorný, M. *Společné jmění manželů*. 2. vydání. Praha: Linde, 2009. Str. 144. ISBN 978-80-7201-747-8.

²⁰¹ Psutka, J. *Společné jmění manželů*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. Str. 287. ISBN 978-80-7400-565-7.

²⁰² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. srpna 2008, sp. zn. 28 Cdo 2593/2008; 28 Cdo 2594/2008

²⁰³ Psutka, J. *Společné jmění manželů*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. Str. 287. ISBN 978-80-7400-565-7.

²⁰⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. března 2018, sp. zn. 22 Cdo 6109/2017

4 Srovnání se zahraniční právní úpravou

4.1. Slovenská právní úprava – historie a současnost

Jak je vysvětleno v úvodu této diplomové práce, rozhodla jsem se pro srovnání přiblížit čtenářům této diplomové práce také úpravu manželského majetkového práva a vypořádání SJM na Slovensku. Slovenská republika tvořila s naší zemí jeden celek, má tedy společný jak kulturní, tak legislativní vývoj (včetně společné judikatury, na kterou soudy obou států, pokud je stále aktuální, navazují dodnes). Po pádu komunistického režimu v roce 1989, a také po velké novele č. 509/1991 Sb. (novela např. zrušila socialistické vlastnictví), byl ještě za existence Československa před rokem 1993 na Úřadu vlády vypracován pod vedením profesorů V. Knappa a K. Planka návrh paragrafového znění nového občanského zákoníku. Po rozpadu federace však práce na rekodifikaci ustaly.²⁰⁵

V roce 1999 uložila vláda (nynějšího prezidenta) Miloše Zemana ministru spravedlnosti vypracovat návrh věcného záměru rekodifikace soukromého práva v České republice.²⁰⁶ Věcný záměr byl pak schválen v roce 2001²⁰⁷ a nový občanský zákoník vešel v platnost 22. března 2012, účinný byl od roku 2014. Právě tento návrh paragrafového znění využila Slovenská republika jako základ a profesory K. Plankem a J. Lazárem byl v roce 1997 dopracován. Slovenskou národní radou však návrh nebyl nikdy projednán. V roce 2009 slovenská vláda schválila legislativní záměr, který měl za cíl rekodifikovat soukromé právo tak, jak tomu bylo u nás. V roce 2015 vzniklo první ucelené paragrafové znění návrhu nového slovenského občanského zákoníku, jehož hlavním autorem je doc. JUDr. Anton Dulak, Ph.D. Podle legislativního záměru má být nový slovenský občanský zákoník moderním národním kodexem, který bude na úrovni zákonů států evropské

²⁰⁵ *Důvodová zpráva k o.z. (konsolidovaná verze)* [online]. Praha: Ministerstvo spravedlnosti České republiky, 2012-02-03. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>. Str. 10

²⁰⁶ *Usnesení vlády České republiky č. 1350 o Plánu legislativních prací vlády na rok 2000 a o aktualizovaném Výhledu legislativních prací vlády na léta 2001 a 2002* [online]. Praha: Vláda České republiky, 1999-12-22 [cit. 2021-09-10]. Dostupné z: https://kormoran.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/E5DAD50303B65B19C12571B6006C27A4.

²⁰⁷ Justice.cz. NOVÝ OBČANSKÝ ZÁKONÍK [online]: *Legislativní proces: Časové mezníky přípravy nového občanského zákoníku.* [cit. 2022-03-10]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/index.php/home/zakony-a-stanoviska/legislativni-proces>

unie.²⁰⁸ Z obsahu legislativního záměru je čtenáři zřejmé, že se bude slovenský „nový“ občanský zákoník podobat našemu o.z. (například bude zrušen zákon č. 36/2005 Zb., o rodině). V této diplomové práci se však budu zabývat stávající právní úpravou.

4.2. Bezpodílové spoluvlastnictví manželů

Vzhledem k tomu, že rekodifikace slovenského soukromého práva ještě nebyla dokončena a v platnosti je stále zákon č. 40/1964 Zb., občiansky zákonník, byť podle nejnovější novelizace účinný od 1. prosince 2019 (dále také jen slov. o.z.), ve velkém se samozřejmě podobá obč. zák., který v České republice pozbyl účinnosti 31. prosince 2013. Tímto si ho tedy připomeneme. Manželské majetkové právo nazvané „bezpodielové spoluvlastníctvo manželov“ se ve slovenském občanském zákoníku nachází ve druhé části (věcná práva), hlavě druhé, v rozmezí paragrafů 143 až 151. Hlava druhá této části slovenského občanského zákoníku řeší spoluvlastnictví a je rozdělena na podílové spoluvlastnictví a právě bezpodílové spoluvlastnictví manželů. Bezpodílové spoluvlastnictví může podle § 136 odst. 2 slov. o.z. vzniknout jen mezi manžely.

Bezpodílové spoluvlastnictví manželů má na Slovensku kogentní zákonnou úpravu. Slovenská legislativa neumožňuje modifikovat společné jmění před sňatkem, tedy uzavřít předmanželskou smlouvu, jak mohou učinit snoubenci v České republice. Pokud si tedy budoucí manželé budou chtít bezpodílové spoluvlastnictví zúžit, budou tak moci učinit až po uzavření sňatku. Uzavření či změnu manželské smlouvy je třeba provést notářským zápisem.

V bezpodílovém spoluvlastnictví mají podle § 143 slov. o.z., manželé vše, co může být předmětem vlastnictví a co nabyl jeden z manželů za trvání manželství, s výjimkou věcí získaných dědictvím, darem či restitucí (pokud měl jeden z manželů věc ve vlastnictví před uzavřením manželství, nebo je právním nástupcem původního vlastníka) a věcí, které slouží osobní potřebě či výkonu povolání jednoho z manželů.

Manželé mohou rozšířit anebo zúžit zákonem určený rozsah bezpodílového spoluvlastnictví, a také se mohou dohodnout na výhradě vzniku bezpodílového

²⁰⁸ *Legislatívny zámer Občianskeho zákonníka*. Komisia pre rekodifikáciu Občianskeho zákonníka. [cit. 2021-09-10] Dostupné z: <https://www.justice.gov.sk/Stranky/Nase-sluzby/Nase-projekty/Obciansky-zakonnik/Obciansky-zakonnik.aspx>. Str. 19

spoluvlastnictví ke dni zániku manželství. Vůči třetí osobě se podle § 143a slov. o.z. mohou manželé na uzavřenou dohodu odvolat jen pokud je této osobě dohoda manželů známa.

Pokud chce manžel podnikat a chce k podnikání využít společný majetek, potřebuje, podle § 148a slov. o.z., před začátkem činnosti souhlas druhého manžela. Soud může případně na návrh manžela zrušit bezpodílové spoluvlastnictví. Jestliže podnikatelskou činnost po zrušení bezpodílového spoluvlastnictví manželů vykonává podnikatel společně nebo s pomocí manžela, který není podnikatelem, rozdělí se mezi ně příjmy z podnikání v poměru stanoveném písemnou smlouvou; nebyla-li taková smlouva uzavřena, rozdělí si mezi sebe příjmy rovným dílem.

Jak se můžeme v legislativním záměru „nového“ slovenského občanského zákoníku dočíst, slovenští zákonodárci se těší změny, která po účinnosti zákona nastane, tedy, manželé si budou moci modifikovat podle svých představ: „Opustí sa prekonaný inštitút bezpodielového spoluvlastníctva manželov doposiaľ upravený v Občianskom zákonníku (§§ 143 až 151) ako zákonné spoločenstvo vlastníckych práv manželov, ktorý je svojou povahou kogentným inštitútom t. z. jeho pôsobenie nemôžu manželia zo vzájomných vzťahov vylúčiť ani v prípade zákonnej výnimky (§ 143a OZ). Aj v tejto oblasti majetkových vzťahov sa uplatní zásada súkromného práva o zmluvnej voľnosti. V dôsledku toho sa aj v Slovenskej republike zavádza právna úprava manželskej zmluvy, ktorou si manželia v podstate ľubovoľne upravujú svoje majetkové vzťahy podľa vlastných predstáv, a to nielen pri uzavretí, ale aj pred uzavretím a samozrejme kedykoľvek v priebehu existencie manželstva.“²⁰⁹

4.3. Zánik a zrušení manželství

Ke zrušení manželství na Slovensku dojde jeho rozvodem. K tomu lze na Slovensku podle § 22 zákona č. 36/2005 Zb., o rodině a o změně a doplnění některých zákonů, přistoupit jen v odůvodněných případech. Soud tedy zjišťuje příčiny rozvratu manželství. Podle § 23 tohoto zákona soud může manželství na návrh některého z manželů rozvést, pokud jsou mezi manžely vážně narušené

²⁰⁹ *Legislativný zámer Občianskeho zákonníka*. Komisia pre rekonštrukciu Občianskeho zákonníka. [cit. 2021-09-10]. Dostupné z: <https://www.justice.gov.sk/Stranky/Nase-sluzby/Nase-projekty/Obciansky-zakonnik/Obciansky-zakonnik.aspx>. Str. 22

a trvale rozvrácené. Manželství nemůže plnit svůj účel a nelze očekávat obnovení manželského soužití. Soud při řízení o rozvodu manželství zjišťuje příčiny, které k rozvratu manželského vztahu vedly. Vždy přitom přihlédne k zájmu nezletilých dětí a dále přihlédne k porušení manželských povinností, tj. zda žijí manželé spolu, zda jsou si věrni, zda vzájemně respektují svou důstojnost, zda si pomáhají a společně se starají o své děti. Dále soud také zkoumá, zda se oba manželé dle svých majetkových možností starají o uspokojování potřeb rodiny, domácnosti a dětí.

Na o kraj považuji za nutné zmínit, že kromě zrušení manželství rozvodem na Slovensku zanikne manželství smrtí či prohlášení manžela za mrtvého (§ 21 zákona č. 36/2005 Zb., o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov). Při rešerši slovenské legislativy jsem zjistila, že Slovenská republika alespoň prozatím²¹⁰, neřeší situaci, kdy jeden z manželů podstoupí změnu pohlaví. Myslím si, že v praxi by se na tuto situaci, pokud reálně nastane, mohlo aplikovat ustanovení, podle kterého je manželství svazkem muže a ženy, které nalezneme hned v první větě prvního paragrafu zákona o rodine²¹¹. Z logického hlediska, podstoupí-li jeden z manželů změnu pohlaví, přestane tento svazek existovat. Řešením této právní mezery by byl nejprve rozvod manželství a až poté změna pohlaví, což je ovšem praxe ve většině případů

4.4. Vypořádání BSM po rozvodu

Zrušením manželství zanikne podle § 148 odst. 1 slov. o.z. i bezpodílové spoluvlastnictví manželů, které je poté třeba dle zákonem stanovených zásad, obsažených v § 149 odst. 1 slov. o.z., vypořádat. Zásady, které zákon stanoví, jsou obdobné těm, které stanoví česká legislativa: Při vypořádání se podle § 150 slov. o.z. vychází z toho, že podíly manželů jsou stejné. Každý z manželů je oprávněn požadovat, aby mu bylo uhrazeno, co ze svého výlučného majetku vynaložil na majetek v bezpodílovém spoluvlastnictví a zároveň je povinen nahradit, co bylo ze společného majetku vynaloženo na jeho výlučný majetek. Dále se přihlédne k potřebám nezletilých dětí, k tomu, jak se každý z manželů staral o rodinu, pečoval

²¹⁰ *Legislatívny zámer Občianskeho zákonníka*. Komisie pre rekodifikáciu Občianskeho zákonníka. [cit. 2021-09-10]. Dostupné z: <https://www.justice.gov.sk/Stranky/Nase-sluzby/Nase-projekty/Obciansky-zakonnik/Obciansky-zakonnik.aspx>: „Úprava zániku manželstva smrťou, vyhlásením manžela za mŕtveho bude totožná so znením Zákona o rodine. Zmena pohlavia bude novým, doteraz u nás neupraveným spôsobom zániku manželstva.“. Str. 55

²¹¹ Zákon č. 36/2005 Zb., zákon o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov

o děti a obstarával společnou domácnost a k tomu, jak se zasloužil o nabytí a udržení společných věcí.

Slovenská legislativa umožňuje bývalým manželům trojí možnost vypořádání, stejně, jako ta česká, v ustanovení § 149 odst. 2 až 4, tedy: dohodou, rozhodnutím soudu a zákonnou domněnkou o vypořádání.

Pro dohodu o vypořádání je stanovena v § 149a slov. o.z. písemnou formu jen pro případ, kdy je ve vypořádání zahrnuta nemovitost. Pro dohodu o vypořádání, kdy je předmětem jen movitý majetek, případně závazky, není dle § 149 odst. 2 slov. o.z. vyžadována písemná forma, tudíž bývalým manželům postačí konkludentní či ústní dohoda. Na požádání si pak bývalí manželé vydají potvrzení o tom, jak se vypořádali.

Oproti vypořádání podle české právní úpravy, jak již bylo popsáno v této diplomové práci výše, v dohodě o vypořádání musí být podle slovenské právní úpravy zahrnuto veškeré jmění, které bývalí manželé společně za trvání manželství nabyli. Slovenský právní řád navíc neumožňuje jen částečné vypořádání, ani využít více způsobů vypořádání (např. částečně dohodou a částečně na základě zákonné domněnky). Dle mého názoru je to, že manželé na Slovensku nemohou způsoby vypořádání kombinovat, velkou právní mezerou. Kříží se zde smluvní volnost, které soukromé právo nabízí se zásahem do autonomie vůle. Podobný názor zastává také odborná literatura.²¹²

Pokud bývalí manželé uzavřou dohodu o vypořádání a v následujícím půlroce dojde k vyhlášení konkurzu na majetek jednoho z manželů, je podle § 53 odst. 3 písm. a) zákona č. 7/2005 Zb., o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov, tato dohoda jako vypořádání společného jmění neplatná.

Bývalí manželé se také mohou obrátit na soud, pokud se jim nepodaří uzavřít o vypořádání dohodu. V návrhu na soudní vypořádání mohou manželé soudu navrhnout, jak by si vypořádání představovali, nicméně soud těmito návrhy není vázán. Vzhledem k tomu, že předmětem vypořádání musí být veškeré jmění, má slovenský soud, na rozdíl od českého, povinnost aktivního zjišťování společného majetku.²¹³

²¹² Např. ĽALÍK, M. In: Vojčík, P. a kol. *Občiansky zákonník. Stručný komentár*. 2. přepracované a doplněné vydání. IURA EDITION, spol. S r.o., 2009. Str. 380. ISBN 978-80-8078-249-8.

²¹³ Tamtéž, str. 381

Nedohodnou-li se bývalí manželé na vypořádání, ani nepodají návrh na vypořádání soudem, po třech letech od zániku společného jmění nastane v účinnost zákonná domněnka vypořádání. Platí, že se bývalí manželé vypořádali podle stavu, v jakém každý z nich (movité) věci z bezpodílového spoluvlastnictví pro potřebu svou, své rodiny a domácnosti výlučně jako vlastník užívá. Ostatní movité i nemovité věci jsou v podílovém spoluvlastnictví, podíly jsou stejné. Totéž bude platit i o ostatních majetkových právech.

Taktéž, objeví-li se majetek, který při vypořádání rozhodnutím soudu nebo dohodou nebyl zahrnut, užije se podle § 149 odst. 5 slov. o.z. zákonná domněnka o vypořádání.

5 Závěr

Cílem mé diplomové práce bylo seznámit čtenáře o vypořádání SJM po rozvodu manželství. Práce obsahuje nejen teoretický popis a přehled způsobů vypořádání (tedy dohodou o vypořádání SJM, rozhodnutím soudu a užitím zákonné nevyvratitelné domněnky o vypořádání) a jednotlivých zásad vypořádání, ale je také doplněná o příklady a konkrétní soudní rozhodnutí.

Během sepsání této diplomové práce jsem si uvědomila, že ti rozvádějící se manželé, kteří si před či během manželství ujednali majetkový režim rozdílný od zákonného (a případně dotčené jmění následně vypořádali), mají, co se týče majetku, zpravidla jednodušší rozvod. Většina párů ale, navzdory rozvodovým statistikám, které jsou uvedené v úvodu této práce, s rozvodem a následným vypořádáním jejich společného jmění samozřejmě nepočítají a po rozvodu se na podmínkách vypořádání dohadují už jen velmi složitě.

Otázkou ale zůstává, proč se manželé po rozvodu nevypořádají? A proč se nestihnou vypořádat do tří let od rozvodu? Jednou z odpovědí je nevědomost rozvedených manželů o tom, že je třeba majetek (jmění) aktivně vypořádávat. Bývalí manželé žijí v domněnce, částečně správné, že věci, které jako výluční vlastníci užívají, jsou nyní v jejich výlučném vlastnictví. Jak se ale čtenář této diplomové práce dozví, je tomu tak pouze u hmotných věcí movitých.

Doufám, že čtenáře, kteří plánují sňatek či již sňatek uzavřeli, uvedu po přečtení této diplomové práce přehledně do manželského majetkového práva. Pevně ale věřím ve šťastnou trvalost jejich svazku, a že nabyté znalosti o vypořádání SJM nebudou muset nikdy využít.

Příloha

Vzor Dohody o vypořádání společného jmění manželů

1. Otta Tlustý, nar. 6. července 1976, bytem č.p. 5, 145 25 Malešice,
na straně jedné (dále jen Otta Tlustý),

a

2. Linda Tlustá, nar. 7. listopadu 1975, bytem č.p. 10, 145 25 Malešice,
na straně druhé (dále jen Linda Tlustá),

společně dále také jen Smluvní strany či Účastníci,

uzavírají níže uvedeného dne, měsíce a roku tuto

DOHODU O VYPOŘÁDÁNÍ SPOLEČNÉHO JMĚNÍ MANŽELŮ

I. Základní ustanovení

Účastníci této dohody byli rozsudkem Okresního soudu Plzeň-město ze dne 7. dubna 2021, sp. zn. 12 C 41/2021, které nabylo právní moci dne 5. května 2021, rozvedeni.

Účastníci se dohodli o úpravě svých majetkových poměrů, a to vše za podmínek uvedených a specifikovaných níže v této dohodě.

II. Vypořádání věcí a hodnot v zaniklém SJM

Aktiva

1. Do výlučného vlastnictví **Lindy Tlusté** přechází ze zaniklého SJM pozemek označený jako st. parc. č. 123/2 – zastavěná plocha a nádvoří, jehož součástí je stavba čp. 78 – rodinný dům, a dále pozemek parc. č. 32/2 – zahrada, a pozemek parc. č. 33/2 – zahrada, vše zapsáno na LV 378 pro obec a katastrální území Nemanice, u Katastrálního úřadu pro Plzeňský kraj, Katastrální pracoviště Domažlice.
2. Do výlučného vlastnictví **Otty Tlustého** přechází ze zaniklého SJM vlastnické právo k os. automobilu značky Škoda Octavia, RZ 2P8 4562.

3. Do výlučného vlastnictví **Lindy Tlusté** přechází ze zaniklého SJM práva a povinnosti spojené s běžným účtem č. 20-123456789/0100 vedeným na jméno Lindy Tlusté u spol. Komerční banka, a.s.
4. Do výlučného vlastnictví **Otty Tlustého** přechází ze zaniklého SJM práva a povinnosti spojené s běžným účtem č. 987456321/0300 vedeným na jméno Otty Tlustého u spol. Československá obchodní banka, a. s.

Pasiva

Za trvání manželství vznikl Účastníkům této dohody závazek ze smlouvy o Hypotečním úvěru č. WER10/55896734 uzavřené se společností s HYPO ÚVĚR a.s. Tento závazek se zavazuje dle splátkového kalendáře ze dne 31. května 2002 splácet **Linda Tlustá**. Pokud by byl Otta Tlustý nucen za Lindu Tlustou tento závazek věřiteli plnit sám, je oprávněn požadovat po ní náhradu toho, co sám plnil.

III. Vzájemné vypořádání

Linda Tlustá se tímto zavazuje zaplatit **Ottovi Tlustému** na vypořádání jeho podílu na zaniklém SJM částku **100 000 Kč** (jedno sto tisíc korun českých), a to ve splátkách po 5 000 Kč (pět tisíc korun českých), hrazených měsíčně vždy ke 20. (dvacátému) dni v měsíci s tím, že celý dosud nezaplacený vypořádací podíl se stane splatným nezaplacením byť jediné splátky řádně a včas. Splátky budou Lindou Tlustou hrazeny bezhotovostním převodem na účet č. 987456321/0300, vedený na jméno Otty Tlustého, u spol. Československá obchodní banka, a. s.

Smluvní strany prohlašují, že objeví-li se kdykoliv po podpisu této dohody majetek, závazek či pohledávka, které tvořily SJM, stává se výlučným vlastníkem takového majetku ten z Účastníků této dohody, který jej drží ke dni podpisu této dohody, a věřitelem takové pohledávky a dlužníkem takového závazku ten z Účastníků, který

podepsal smlouvu, na jehož základě pohledávka nebo závazek vznikly, popř. v důsledku jehož činnosti pohledávka nebo závazek vznikly, a to bez ohledu na to, z jakých prostředků byly pořízeny.

IV. Platnost a účinnost smlouvy

Tato dohoda je platná dnem jejího podpisu a je účinná ke dni zániku SJM. V části věcí zapisovaných do veřejného seznamu nabývá dohoda účinků dnem zápisu do tohoto seznamu.

V. Závěrečná ustanovení

Účastníci této dohody shodně prohlašují, že souhlasí s jejím obsahem, že tato dohoda byla sepsána vážně, určitě, srozumitelně a na základě jejich pravé a svobodné vůle, na důkaz čehož připojují níže své podpisy.

Tato smlouva je uzavřena ve třech vyhotoveních, z nichž každá strana obdrží po jednom vyhotovení a jedno vyhotovení s úředně ověřenými podpisy slouží jako podklad pro návrh na vklad na katastrální úřad.

V dne

V dne

Otta Tlustý

Linda Tlustá

Při tvorbě tohoto vzoru jsem čerpala ze zpracování dohody o vypořádání SJM sepsané před rozvodem manželství.²¹⁴ Pro účely této diplomové práce jsem jej přetvořila na dohodu o vypořádání SJM po rozvodu.²¹⁵

²¹⁴ Svejkovský, J., Kabelková, E., Vychopeň, M. a kol. *Vzory smluv, petičů a zakládacích listin dle nového občanského zákoníku*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. Str. 166 – 168. ISBN 978-80-7400-648-7.

²¹⁵ Pro rozvod bez zjišťování příčin je dle § 757 odst. 1 písm. c) o.z. (kromě dalších podmínek uvedených v § 757 o.z.) nutné, aby manželé dohodu o vypořádání SJM uzavřeli ještě před rozvodem manželství.

Seznam použitých zdrojů

ODBORNÁ LITERATURA

Psutka, J. *Společné jmění manželů*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-565-7.

Bičovský, J., Holub, J., Pokorný, M. *Společné jmění manželů*. 2. vydání. Praha: Linde, 2009. ISBN 978-80-7201-747-8.

Polišenská, P., Feberová, R., Stuchlík, Z. *Rodinné právo – manželství: výklad k manželství a výběr z důležitých soudních rozhodnutí, zejména Nejvyššího soudu v oblasti rodinného práva podle hlavy I. občanského zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. *Musíš znát...* Str. 176. ISBN 978-80-7552-902-2.

Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol. *Občanský zákoník: komentář*. 2. vydání. V Praze: C. H. Beck, 2019. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-747-7.

Melzer, F., Tégl, P., a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek IV, § 655-975 a související společná a přechodná ustanovení*. Praha: Leges, 2016. Komentátor. ISBN 978-80-7502-004-8.

Králíčková, Z., Hrušáková, M., Westphalová, L. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-795-8.

Fiala, R., Drápal, L. a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-570-1.

Vojčík, P. a kol. *Občiansky zákonník. Stručný komentár*. 2. přepracované a doplněné vydání. IURA EDITION, spol. S r.o., 2009. ISBN 978-80-8078-249-8.

Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L. a kol. *Rodinné právo*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-644-9.

Dvořák, J. a Spáčil, J. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. Právní rukověť (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-597-7.

Zuklínová, M., Psutka, J. *Spoluvlastnictví a společné jmění manželů: § 136-§ 151 občanského zákoníku. Podrobný komentář k jednotlivým ustanovením včetně vybrané judikatury a komentáře k právní úpravě této problematiky v novém občanském zákoníku (zákon č. 89/2012 Sb.)*. Praha: Linde Praha a.s., 2012. ISBN 978-80-86131-58-0.

Francová, M., Dvořáková Závodská, J. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018. ISBN 978-80-7598-120-2.

Svejkovský, J., Kabelková, E., Vychopeň, M. a kol. *Vzory smluv, petičí a zakládacích listin dle nového občanského zákoníku*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. Str. 166 – 168. ISBN 978-80-7400-648-7.

JUDIKATURA

Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích ze dne 17. září 2020, sp. zn. 23 Co 133/2020

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. dubna 2000, sp. zn. 22 Cdo 1658/98

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. září 2017, sp. zn. 22 Cdo 3245/2017

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26.11.2009, sp. zn. 22 Cdo 1192/2007

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. května 2013, sp. zn. 22 Cdo 3128/2013

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. srpna 2011, sp. zn. 22 Cdo 3110/2010

Zpráva Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 3. února 1972, sp. zn. Cpj 86/71

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. dubna 2020, sp. zn. 22 Cdo 1205/2019

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. května 2018, sp. zn. 22 Cdo 1027/2018

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. prosince 2011, sp. zn. 22 Cdo 883/2010

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. března 2018, sp. zn. 22 Cdo 155/2018

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. ledna 2010, sp. zn. 22 Cdo 3915/2009

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. dubna 2015, sp. zn. 22 Cdo 3779/2014

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. března 2018, sp. zn. 22 Cdo 6109/2017

Nález Ústavního soudu ze dne 16. října 2007, sp. zn. Pl. ÚS 53/04

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. června 2012, sp. zn. 22 Cdo 1137/2012

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. června 2012, sp. zn. 22 Cdo 1137/2012

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. února 2014, sp. zn. 22 Cdo 1683/2013

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. března 2012, sp. zn. 22 Cdo 3637/2010

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. října 2018, sp. zn. 22 Cdo 3470/2018

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. října 2001, sp. zn. 22 Cdo 2914/99

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. května 2005, sp. zn. 22 Cdo 1821/2004

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. července 2019, sp. zn. 22 Cdo 1486/2019

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. prosince 2017, sp. zn. 22 Cdo 3227/2017

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 28. listopadu 1969, sp. zn. 8 Cz 36/69

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. července 2012, sp. zn. 22 Cdo 4072/2010

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. listopadu 2012, sp. zn. 22 Cdo 2480/2010

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. listopadu 2006, sp. zn. 22 Cdo 999/2006

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. ledna 2020, sp. zn. 22 Cdo 1912/2019-II

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. listopadu 2018, sp. zn. 22 Cdo 3210/2018

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 12. listopadu 1965, sp. zn. Prz 51/65

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. února 2019, sp. zn. 22 Cdo 105/2019

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. ledna 2001, sp. zn. 22 Cdo 2433/99

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. května 2005, sp. zn. 22 Cdo 1781/2004
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. března 2013, sp. zn. 22 Cdo 2150/2011
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. února 2001, sp. zn. 22 Cdo 2289/99
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. září 2005, sp. zn. 22 Cdo 180/2005
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. května 2008, sp. zn. 22 Cdo 1187/2008
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. září 2018, sp. zn. 22 Cdo 2405/2018
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. prosince 2003, sp. zn. 22 Cdo 980/2003
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. listopadu 2011, sp. zn. 22 Cdo 1280/2011
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. května 2017, sp. zn. 22 Cdo 3192/2015
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. dubna 2007, sp. zn. 22 Cdo 1920/2005
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. září 2002, sp. zn. 22 Cdo 264/2001
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. června 2016, sp. zn. 22 Cdo 1942/2016
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. června 2018, sp. zn. 23 Cdo 5844/2017
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. května 2004, sp. zn. 22 Cdo 1054/2004
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. října 2007, sp. zn. 22 Cdo 1725/2006
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. května 2016, sp. zn. 22 Cdo 194/2016
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. října 2004, sp. zn. 22 Cdo 1399/2004
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. října 2006, sp. zn. 22 Cdo 14/2006
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. října 2013, sp. zn. 22 Cdo 2939/2012
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. prosince 2001, sp. zn. 30 Cdo 1881/2001
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. června 2012, sp. zn. 28 Cdo 611/2011
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. ledna 2021, sp. zn. 22 Cdo 3428/2020-287
Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 20. února 2020, sp. zn. 26 Co 293/2019
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. srpna 2008, sp. zn. 28 Cdo 2593/2008; 28 Cdo 2594/2008

ČASOPISECKÁ LITERATURA

Dvořák, B.: *Dvě poznámky k intertemporalitě*. Právní rozhledy, 6/2014. Str. 203

Králík, M.: *JUDIKATURA NS: SPOLEČNÉ JMĚNÍ MANŽELŮ Z POHLEDU AKTUÁLNÍ ROZHODOVACÍ PRAXE*. Právní rozhledy, 10/2019. Str. 310

Králíčková, Z.: *Rodinné právo v novém občanském zákoníku*. Právní rozhledy, 23-24/2013. Str. 801

Králík, M.: *Společné jmění manželů a rok 2020*. Právní rozhledy, 3/2021. Str. 88

PRÁVNÍ PŘEDPISY

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod

Zákon č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád

Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník (účinný)

Zákon č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník (účinnost do 31. prosince 2013)

Zákon č. 40/1964 Zb., Občiansky zákonník

Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění

Vyhláška č. 357/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrální vyhláška)

Zákon č. 7/2005 Zb., o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů

Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině (účinnost do 31. prosince 2013)

Zákon č. 36/2005 Zb., o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích

Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

Zákon č. 141/1961 Sb., Trestní řád

Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník

INTERNETOVÉ PRAMENY

Eurostat [online]: *EU crude divorce rate on the rise*. [cit. 2021-09-10]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-eurostat-news/-/DDN-20200710-1?inheritRedirect=true&redirect=/eurostat/en/news/whats-new>

Körbl, H. *Vypořádání společného jmění manželů komplexně a prakticky, a to s přihlédnutím k případným vnosům a investicím* [online]. [cit. 2021-09-27]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/vyporadani-spolecneho-jmeni-manzelu-komplexne-a-prakticky-a-to-s-prihlednutim-k-pripadnym-vnosum-a-investicim-111540.html>

Kurzy.cz [online]: *Vývoj obyvatelstva České republiky – 2020*. [cit. 2022-03-10]. Dostupné z: <https://www.kurzy.cz/tema/6937982.html>

Justice.cz. **NOVÝ OBČANSKÝ ZÁKONÍK** [online]: *Legislativní proces: Časové mezníky přípravy nového občanského zákoníku*. [cit. 2022-03-10]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/index.php/home/zakony-a-stanoviska/legislativni-proces>

OSTATNÍ

Důvodová zpráva k o.z. (konsolidovaná verze) [online]. Praha: Ministerstvo spravedlnosti České republiky, 2012-02-03 [cit. 2021-09-10]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

Legislativný zámer Občianskeho zákonníka. Komisie pre rekodifikáciu Občianskeho zákonníka. [cit. 2021-09-10]. Dostupné z: <https://www.justice.gov.sk/Stranky/Nase-sluzby/Nase-projekty/Obciansky-zakonnik/Obciansky-zakonnik.aspx>

Usnesení vlády České republiky č. 1350 o Plánu legislativních prací vlády na rok 2000 a o aktualizovaném Výhledu legislativních prací vlády na léta 2001 a 2002 [online]. Praha: Vláda České republiky, 1999-12-22 [cit. 2021-09-10]. Dostupné z: https://kormoran.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/E5DAD50303B65B19C12571B6006C27A4

Resumé

The topic of my diploma thesis is Settlement of joint property of spouses after divorce. With the entry into effect of the judgment of divorce, the joint property of the spouses ceases to exist and should be settled. The aim of the diploma thesis is for the reader to get a basic and comprehensive overview of the institute of settlement of joint property of spouses, focusing on the settlement of joint property of spouses, which was terminated by divorce. I will acquaint the readers of the diploma thesis with three ways of settling the joint property of the spouses, which are the agreement on the settlement of the joint property of the spouses, the settlement of the joint property of the spouses by a court ruling and the use of a legal irrebuttable presumption of settlement. I will focus on the settlement of the joint property of the spouses by a court ruling and the application of the legal presumption of settlement. The diploma thesis is also supplemented by practical examples. Part of the diploma thesis is a preview of the legal regulation of matrimonial property law and its settlement in Slovakia.